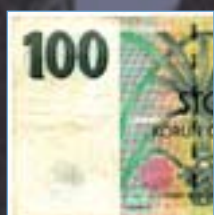

DOBŘÁ ADRESA

Z obsahu

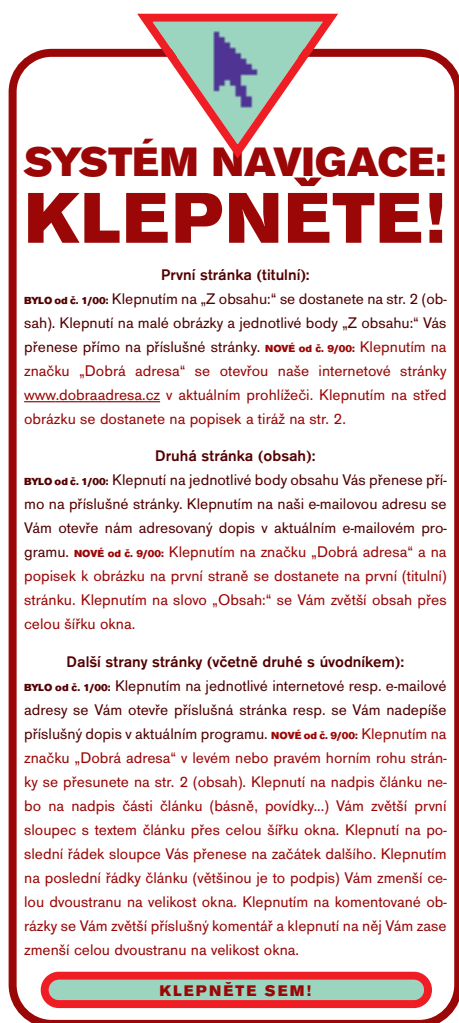

Dva rozhovory s manžely
Reparovými (na fotografii)

Tomáš Koloc tentokrát
na jihovýchodě

Recenze na Markétu Lazarovou

Obsah:

**SYSTEM NAVIGACE:
KLEPNĚTE!**

První stránka (titulní):
BYLO od č. 1/00: Klepnutím na „Z obsahu:“ se dostanete na str. 2 (obsah). Klepnutí na malé obrázky a jednotlivé body „Z obsahu:“ Vás přenesou přímo na příslušné stránky. **NOVÉ od č. 9/00:** Klepnutím na značku „Dobrá adresa“ se otevřou naše internetové stránky www.dobraadresa.cz v aktuálním prohlížeči. Klepnutím na střed obrázku se dostanete na popisek a tiráž na str. 2.

Druhá stránka (obsah):
BYLO od č. 1/00: Klepnutí na jednotlivé body obsahu Vás přenesou přímo na příslušné stránky. Klepnutím na naši e-mailovou adresu se Vám otevře nám adresovaný dopis v aktuálním e-mailovém programu. **NOVÉ od č. 9/00:** Klepnutím na značku „Dobrá adresa“ a na popisek k obrázku na první straně se dostanete na první (titulní) stránku. Klepnutím na slovo „Obsah:“ se Vám zvětší obsah přes celou šířku okna.

Další strany stránky (včetně druhé s úvodníkem):
BYLO od č. 1/00: Klepnutím na jednotlivé internetové resp. e-mailové adresy se Vám otevře příslušná stránka resp. se Vám nadepíše příslušný dopis v aktuálním programu. **NOVÉ od č. 9/00:** Klepnutím na značku „Dobrá adresa“ v levém nebo pravém horním rohu stránky se přesunete na str. 2 (obsah). Klepnutí na nadpis článku nebo na nadpis části článku (básně, povídky...) Vám zvětší první sloupec s textem článku přes celou šířku okna. Klepnutí na poslední řádek sloupce Vás přenesou na začátek dalšího. Klepnutím na poslední řádky článku (většinou je to podpis) Vám zmenší celou dvoustranu na velikost okna. Klepnutím na komentované obrázky se Vám zvětší příslušný komentář a klepnutí na něj Vám zase zmenší celou dvoustranu na velikost okna.

KLEPNĚTE SEM!

O čem se (ne)mluví

Vladimír Novotný: **Magnesia Literatura
aneb Písmenka ve vodičce** (4)
Jakub Šofar: **Šosky 5** (7)

Rozhovor

Dva rozhovory s manžely Reparovými (8)

Kolopis

Tomáš Koloc: **Sedm nocí na jihovýchodě** (20)

Hudba

Petr Novotný: **Hnusný design, honosná hudba** (22)
Jakub Šofar: **Co (si) dáte?** (24)

Macurova světnička (26)

Strž DA (velký recenzní prostředek)

Literatura: Štefan Švec: **Potešení z periferie** (30),
Martin Groman: **Recenzent recenzuje recenzentovy
recenze** (32), Klára Hájková: **Autoři z kapsáře** (33)
/ Divadlo a film: Honza Petružela: **Jevištní chlad
Markéty Lazarové** (35), Šimon Cipro: **Podruhé o Roku
děbla** (36) / **Historie:** Martin Groman: **Slovníková
omalovánka** (38)

Média a internet

Miroslav Cingl: **Mediální pizza** (40)

Podobrazník

Honza Hanzl: **Pro pátera Knoxu** (42)

Na titulní stránce: Manželé Reparovi (foto jejich archiv)

Dobrá adresa, kulturně-společenský časopis na internetu, číslo 5, ročník 3. E-mail: dobraadresa@first-net.cz. Vydávají Přátelé Dobré adresy. Šéfredaktor: Štefan Švec. Redakce: Miroslav Cingl, Martin Groman, Jan Los, Vladimír Novotný, Jan Petružela, Kateřina Rudčenková, Viki Shock, Jakub Šofar. Grafická úprava a výtvarná redakce: Jakub Tayari. Vystavba internetových stránek: Libor Koudela. Neoznačené fotografie archiv redakce, kresby Corel Corporation. Časopis vychází s laskavou podporou MK ČR. Redakcí nevyžádané rukopisy, kresby a fotografie se nevracejí. Technická podpora studio Grafin a FirstNet a. s.

Vážení čtenáři, vzhledem k tomu, že Ministerstvo kultury letos výrazně snížilo dotace na literární časopisy, nemá Dobrá adresa už vůbec žádné peníze. Nemá peníze dokonce ani na vedení účtu. Proto jsme se na valné hromadě usnesli, že časopis Dobrá adresa již nebude zadarmo. Protože nepřipravujeme žádná omezení přístupu k minulým ani budoucím číslovům (budou stále k dispozici pro každého), nepočítáme s tím, že zaplatí všichni. Ale když to udělají aspoň někteří, bude to snad stačit na provoz účtu, darovací daň a poplatek za doménu na rok. Pokud vám přeci jen záleží na tom, aby Dobrá adresa dál vycházela, pokud nejste úplně na dně a máte u sebe **stokorunu**, pošlete nám ji prosím na účet číslo **216093103/0300**.

Díky, protože bez vás přežijeme jen horko a těžko.

Naši milí,

tak už je květen. Dějí se divné věci. Lidem se převrací životy a boří pracně vystavěné písčivé stavbičky. Všechno je najednou o hodně zvláštnější. Jeden můj známý pod přísahou strašlivého tajemství prozradil jedné mé kamarádce, že do roka přiletí mimozemšťané a budou nás soudit. Takže aspoň některé věci zůstávají normální.

Vy můžete soudit Dobrou adresu. Můžete, ale nemusíte. Nebudete-li soudit, nebudete souzeni. Tolik k tomu, jak se vyhnout spravedlnosti.

V květnovém čísle vás mimo jiné čeká velký dvojité dvojrozhovor Vikiho Shocka se dvěma manželkami Reparovými. Odpovědi jsou ve slovenštině (navíc napůl přeložené ze slovinštiny), ale snad to nebude takový problém. Nech žije bratstvo národov!

Štefan Švec

O
čem
se
(ne)
mluví

Co třeba znamená pojem Objev roku? Je to nějaký odvar Ceny Jiřího Ortena nebo bezostyšná konkurence? Už jen sám fakt, že vavříny shrábl milostný příběh z produkce Knižního klubu, vyvolává přinejmenším četné pochybnosti o zdravém rozumu zmíněných více než dvou tuctů porotců. Oceněné prozaičce její úspěch nepochybně přeje, pokud se však opět obnoví tradice Ceny Jiřího Ortena, kdopak ví, zda se tenhle titul vůbec objeví mezi kandidáty na ni!

MAGNESIA LITERATURA ANEB PÍSMENKA VE VODIČCE

Klasický bonmot, znějící TELE-
VIZE, COS NÁM DALLAS, by
do určité míry měl zelenou
v neděli 21. dubna, kdy veřejnoprávní tele-
vize uvedla záznam z udělování výročních
knižních cen Magnesia Litera. Odehrálo se
to vůbec poprvé a stojí za zmínku, že ta na-
še televize česká (tj. v daném případě ČT 2
neboli Dvojka) ještě nikdy nepředložila ve-
řejnosti záznam (neřku-li přímý přenos!)
z udělování státních cen za literaturu a za
umělecký překlad, případně Ceny Jarosla-
va Seiferta, Ceny Jiřího Ortena nebo Ceny
Karla Čapka – a ve vypočítávání význam-
ných literárních cen bychom mohli ještě
chvilu pokračovat. Leč na tyhle věci váž-
né nebo přinejmenším vážně míněné po-
chopitelně (bohužel) nikdy nedošlo, zato
nyní jsme se stali svědky televizního hum-
buku kolem tak trochu samozvaného tvůr-
čího metálu.

Nikoli náhodou stály u zrodu celé akce
takoví mediální kolosové jako deník Mladá
fronta Dnes a týdeník Týden, tj. periodika,
která se v naší literární produkci zaměřují
spíše na záležitosti laciné, resp. lacinější,
senzačnější ba nejednou senzacechtivé. Ač-
koli, ruku na srdce, ve světě literatury jsou
jakékoli mediální senzácky naprosto nedo-
stačující, stojatou hladinu veřejného míně-
ní nezčeří, a nic na tom nezmění ani ne-
dávné vydání kalendáře spisovatelských
aktů, ani taktéž nedávný sňatek začínající
prozaičky se začínajícím ministrem. Lite-
ratura je zkrátka a dobře, ať se děje co se
děje, tuze vážná věc, a prezentovat ji coby
dobrodružnou, humoristickou, tj. komerč-
ní šarádu zpravidla bývá nemálo pošetilé.

Nedělní večerní televizní humbuk ví-
ceméně započal utěšeným plácnutím mo-
derátorky Jolany Voldánové, podle níž „ta-
lentovaní autoři tu budou i za sto let“. Pů-
vabně řečeno, není-liž pravda, nepřál bych
si ovšem vidět pí Voldánovou, jak by se asi
kroutila u zkoušky při bezelstné otázce,
zda zná alespoň jednoho jediného talento-
vaného autora z roku 1002 (nebo budiž,

z roku 1502, 1602, s přimhouřením očí
i 1902!), připusťme však, že to myslela
dobře a jenom dobře. Méně dobře se zato
poslouchalo její tvrzení, že u nás doposud
neexistovalo žádné ocenění knižní pro-
dukce: zdá se, že bylo dáno tím, že se mo-
derátorka dívá výhradně na televizi,
a vzhledem k tomu (viz výše...), že se na
obrazovku udělování státních cen za lite-
raturu nebo třeba „Ortenovky“ nebo tře-
ba Ceny F. X. Šaldy nebo třeba Ceny Vla-
dimíra Vokolka nedostalo, tudíž nic tako-
vého není a nikdá nebylo, a basta. Takže
vězme, že se v televizi něco činilo ouplně
poprvé, a to se hezky vykládá, zvláště
když hned po zahájení pořadu všudypří-
tomný televizní muž Marek Eben ochotně
prášil asi v tom duchu, že má knihy rád.
To je hezké: když i Eben, pak se o budouc-
nost české knihy nemusíme báti. Zvláště
když o všem rozhodovalo pětadvacet po-
rotců, což činí, zopakujeme-li si aritmeti-
ku, dokonce víc než dva tucty.

Tak jest: dva tucty porotců vynášely
rozhodnutí o ocenění cenou Litera hned
v osmi kategoriích, přičemž se veřejnosti
vždy nejprve sdělily tři nominovaní: auto-
ři nebo tituly. Někdy nám ale názvy či de-
limitace jednotlivých kategorií věru připa-
daly tuze podivné. Co třeba znamená po-
jem Objev roku? Je to nějaký odvar Ceny
Jiřího Ortena nebo bezostyšná konkuren-
ce? Už jen sám fakt, že vavříny shrábl mi-
lostný příběh z produkce Knižního klubu,
vyvolává přinejmenším četné pochybnosti
o zdravém rozumu zmíněných více než
dvou tuctů porotců. Oceněné prozaičce její
úspěch nepochybně přejme, pokud se však
opět obnoví tradice Ceny Jiřího Ortena,
kdopak ví, zda se tenhle titul vůbec objeví
mezi kandidáty na ni!

Podobně prostomyslná je kategorie
„Litera za nakladatelský čin“; do tohoto
pojmu přece může patřit opravdu všechno
možné, jak krásná literatura, tak podařená
čítanka pro učňovské školy, anebo namát-
kou užitečná příručka o práci s e-maily.

Komicky, ne-li skutečně trapně muselo pů-
sobit, že se „patronem“ této kategorie stal
Viliam Buchert, slovenský žurnalista
z Mladé fronty Dnes, kterýžto má v tomto
deníku na starosti rubriku zahraniční po-
litiky, obzvláště sféru zemí kol Tichého
oceánu. Tudíž, při veškeré úctě k páně Bu-
chertovi, kráčí o člověka, kterýžto toho
o našem dění v nakladatelské sféře mnoho
neví, a to jest ještě převelice mírně řečeno.
Bezpochyby se však patronem kultury
u nás může stát kdokoli, znalcem naklada-
telského činění jakbysmet, takže konec-
konců co na tom, že Buchert přiklopýtal
na vytoužené televizní podium, zavrtěl se-
bou jak neohrabaná káča, vysoukal ze sebe
cosi deníkářsky nezázivného a raději vmži-
ku zmizel po svých!

Jeho počínání mohlo působit směšně,
neboť jde o protřelého žurnalistu, nicméně
navlas a nachlup stejně si počínali téměř
všichni dekorovaní literáti, kteří z pocho-
pitelných důvodů nejsou nikterak zvlášť
zvyklí na nenadálou přízeň médií, ba do-
konce na vystupování v televizi, netož ro-
vnou na podobných kvazistrádách. Větši-
nou, snad až na přirozeně noblesního
a kultivovaně působícího Jiřího Pelána
(a zčásti na mírně žoviálního a k politice
odskakujícího předsedy PEN-klubu Jiřího
Stránského), se prohýbali rozpaky, a až
mistři pera a laureáti Litery, zmožli se na-
nejvýš na kostrbatá slůvka díky, a potom
už zase mazali honem pryč z dohledu ka-
mery. Spisovatelé arcíže nejsou baviči ná-
roda, přesto však veřejnost smí očekávat,
že se nebudou chovat jako podivínské fi-
gurky a že budou mít alespoň nějakou
vnitřní důstojnost, když už si to tak štrá-
dují pro spisovatelské ocenění. Místo toho
se i vědci raději pokoušeli o televizní vtip-
kování: například historik Vít Vlnas podě-
koval nikoli sponzorům pořadu, nýbrž ro-
vnou a bez váhání princí Eugenu Savojské-
mu za to, že o něm mohl napsat knihu.
Kdo by se nad touto duchaplností neplácal
do stehů?

Naše veřejnoprávní televize k tomu samozřejmě přispěla charakteristickou měrou, když kupříkladu prozaikovi Michalu Vieweghovi přisoudila tragikomický part peskovaného literárního synáčka. Pokud se při této rédobykomediální etudě někdo bavil, může jít o velice šťastného člověka: podle naší mínky však spíše šlo o individuum s hodně laskavým a hodně pokleslým vkusem. Beztak se ale našinec diví, ba žasne, k čemupak všemu, totiž k jakému obrazovkovému mediálnímu nevkusy se Viewegh propůjčuje! A propos, právě „jeho“ nakladatelství, brněnský Petrov, tentokrát u těch více než dvou tuctů porotců propadlo na celé čáře. Právem? Smíme zakřiknutě soudit, že spíše neprávem.

Jinou takovou bezednou a beztvarou kategorií je Litera za přínos české literatury. V daném případě sice lze přitakat verdiktu poroty, která ji udělila Jiřímu Gruntorádovi z Libri prohibiti, příště to však může být cokoli jiného, kdokoli jiný, překladatel české literatury v zahraničí, organizátor literární soutěže, opravdu kdejaký sponzor (maně si vzpomínám, jak svého času JZD Slušovice sponzorovalo vydání sborníku povídek o kravím plemenu a že se ten sborník posléze jmenoval Velké vlahé oči). Koneckonců sám Jiří Gruntorád to naznačil, když si v děkovném miniprojevu jednak přál více sponzorů, jednak se ne-

chal slyšet, že by si podobnou cenu čili Literu „více než on zasloužil Vladimír Binar, Vladimír Justl, Marie Jirásková“. Zmíněný editor, pedagog a nyní též prozaik Vladimír Binar (proč se vlastně jeho románový debut neoctl mezi nominovanými na Literu za objev roku?) jest jistě příčinnivý a skromný dělník na naší literární roli dědičné, z jakéhopak důvodusi ovšem Gruntorád vzpomněl právě na něho, asi zůstaniž nevyjasněnou záhadou. Nejspíše laureát mnoho lidí v naší literární kultuře nezná: tím by se vysvětlovalo skutečně mnohé.

Přiznám se bez mučení právem útrpným, že jsem si v kategorii populárně naučné literatury nejvíce přál, aby si Literu odnesla publikace Atlas ptáků, ač ornitologii nerozumím ani za mák: začal jsem totiž v mysli spřádat plány, jak by bylo krásné, kdyby poté Atlas ptáků triumfoval i v kategorii nejzávažnější, totiž kdyby obdržel cenu Magnesia Litera a díky tomu by také tvůrci atlasu vyinkasovali stotisícovou odměnu (ovšemže v korunách, nikoli v markách, pardon: v eurech). Žel se tak nestalo a obálka s anoncovaným obnosem putovala do kapsy Jürgena Serkeho, autora knihy Böhmsche Dörfer, která již předtím shrábla Literu za nakladatelský čin. Tlumočnictví na pódiu se ochotně ujal náš nynější ambasador v Rakousku, Jeho Excellence Jiří Gruša, neboť nikdo jiný v sále zřejmě neo-

vládal řeč německou a věru by nesvedl přeložit do češtiny záhadné výrazy jako „Danke“ atakdál. Ostatně nebylo zřejmě v silách ani nikoho z Obce překladatelů přeložit do češtiny ani inkriminované německé slovní spojení „Böhmische Dörfer“, takže s největší pravděpodobností půjde o něco zcela supertajného, germanistům nepochopitelného a i pro naše německy mluvící občany zhola nepřeložitelného. Možná bychom pro jistotu i Máchův Máj měli vydávati český pod názvem „Der Mai“! Na gut.

Co je ale sehr schlecht: že totiž cenu Magnesia Litera letos nezískala ani původní česká próza, ani původní česká poezie, ani původní česká esejistika. Právě esejistika ovšem neměla ani kde sklízet pocty, neboť pro naše esejistické myšlení se žádná kategorie nenašla, ačkoli by se takových uznáníhodných titulů mezi loňskými tituly našlo habaděj! Když pak podivnou češtinou mluvící zástupce hlavního sponzora, tj. Karlovarských minerálních vod (lhostejno, zda šlo o Rusa či Bulhara), vysvětloval, proč se jeho firma dala na sponzoring literárních cen, odvolával se na Alexandra Puškina. Jenomže ten by asi při zvěsti, že se českou knihou roku stane titul ze sféry cizokrajné literatury faktu (byť dozajista záslužný), medle vyzval toho ruského či bulharského sponzora na souboj kvůli urážce na cti krásné literatury. Spěchejme však nebohého Alexandra Sergejeviče uklidnit: tahleta televizní Magnesia Litera, byla pořádně řídká vodička a kvůli se nestojí za to rozčilovat. Určitě to nebyla ani opravdická minerálka Magnesia: nejspíše ji zástupci ČT 2 a pětadvacet porotců z Akademie věd, Mladé fronty Dnes, Obce spisovatelů, Obce překladatelů, týdeníku Týden a dalších institucí pokradmu načerpali z nějakého patřičně zatuchlého kachního rybníka. S čím potom přijít jiným, než s nestárnoucím rčením TELEVIZE, TYS NÁM DALAS!

Každý správný vlastenec obětinu na věnec!

Popelka Biliánová

Pošlete obětinu sto korun na účet Dobré adresy, sic přijde o věnec i o všechno ostatní!

Číslo účtu je 16093103/0300.

Vladimír Novotný

O

čem
se
(ne)
mluví

Kdykoliv půjdu kolem hydrantů, armatur, svazků drátů, zbytků převodovek, kolem odpadů industriálního člověka, napadne mě, co by z toho tak asi Karel Nepraš vytvořil?

ŠOSKY 5

(Šofarovy fotosky)

Jsem z tak staré doby, že si ještě vydržuji fotoalbum, vlepuju do něj fotografie, neboť tak šel život... Mimo svých osobních snímků však přechovávám i ty, se kterými nemám nic více (ani nic méně) společného, než že k nim mám vztah... Tuhle fotografii mám moc rád, dívám se na ni a závidím těm chlapíkům, kteří vyrukovali na českou veřejnost v 60. letech s programem „divnosti“ (odborníci to nazvali „neodadaismus“). Navázali na mnohé před nimi, ovlivnili mnohé po nich (třeba zcela určitě Tvrdohlavé). Skupina si říkala Šmidrové a odleva tu jsou: Jan Kříž (teoretik), Bedřich Dlouhý (malíř), Jaroslav Vožniak (malíř), Rudolf Komorous (hudební skladatel), Karel Nepraš (sochař). Nepraš je jediný rozmazaný a z pětice nejrozprostraněnější.

Například jeho hudební výlety: Šmidřídí dechové těleso z 60. let a Sen noci svatojánské band (z let následujících), s nepřehlédnutelnými skladbami *Malá noční hudba* (Mozart) a *Krásné je žít* (Strauss) se stejně nepřehlédnutelným plastickým Vráťou Brabencem. Před pár dny Nepraš zemřel. Kdykoliv půjdu kolem hydrantů, armatur, svazků drátů, zbytků převodovek, kolem odpadů industriálního člověka, napadne mě, co by z toho tak asi Karel Nepraš vytvořil?

Stanislava Chrobáková-Repar (nar. 5. 5. 1960 v Bratislavě), básnířka, prozaička, literární kritička a vědkyně. Vystudovala filozofii a estetiku na Filozofické fakultě Univerzity Komenského v Bratislavě, kde pracuje jako vědecká pracovnice na ÚSIL SAV, odpovědná redaktorka literárního měsíčníku Romboid.

Poezii publikovala v antologiích Druhý dych (1984), Kruh (1987), v básnických sbírkách Zo spoločnej zimy (1994) a Na hranici jazyka (1997, 2000). V roce 1997 vydala svou prozaickou prvotinu Krutokradma, koncem roku 2001 jí vyšla sbírka krátkých próz Anjelské utópie. Je hlavní editorkou antologie Sto let slovenské literatury (2000), která vyšla v angličtině a slovinštině. Před publikováním je její vědecká monografie Mila Haugová (Alfa). Její básně byly přeloženy do angličtiny, francouzštiny, polštiny, makedonštiny a slovinštiny, próza do maďarštiny. Sama překládá ze slovinštiny a příležitostně z angličtiny. Je manželkou slovinského básníka a vydavatele Primože Repara a má syna Ondřeje.

Stanislava Chrobáková

Dva
rozhovory

1

alebo na internete (pretože našu budúcnosť vidím najmä vo zvyšovaní počtu stálych odberateľov a v celkovo lepšej informovanosti záujemcov prostredníctvom médií), s absenciou legislatívnych úprav (daňové zákony), ktoré by podporili viaczdrojové financovanie v kultúre. To sú už chronické záležitosti, spoločnosť i štát o nich vie celé roky, ale nič sa nedeje.

Pre mňa osobne je zraňujúci najmä prístup samotných spisovateľov k svojmu periodiku, vôbec k publikačným možnostiam na Slovensku. Namiesto zodpovednosti a rozvážnosti sa dosť často stretávam s ne-

lčím na celý svet

poň menej fixované – ako obdobné záujmy a potreby občanov v Čechách. To znamená, že zdola nemáme práve najlepšiu živnú pôdu, ktorá by mohla byť oporou pre ten typ periodika, aký predstavuje Romboid, a zhora, zo strany štátu, literatúra a kultúra rozhodne tiež nepatrí medzi priority. Naopak, signály sú stále nepriaznivejšie, peňazí je málo a žiadateľov o ne veľa. Časopisy ako náš sú teda časopismi kultúrnych a intelektuálnych elít (aj to s otáznikom), čo odráža ich náklad. Tisíc kusov je vysnívaná hranica, tých sedemsto nateraz pokrýva záujem trhu. Hovorím o časopise, ktorý si neželá skĺznuť ku komercii, hoci dobre cieľným komerčným aktivitám sa nijako nebráni.

Na druhej strane, i náš časopis sa borí s nepružnou, miestami takmer kolabujúcou distribúciou, s nedostatkom peňazí, ktoré by bolo treba na masívnejšiu a sústavnejšiu propagáciu, napríklad po školách, knižniciach, príbuzných záujmových združeníach

kompetentnosťou, ľahostajnosťou, voluntarizmom a intrigami – aj zo strany tých, ktorí by mohli pomôcť, aby sa celá vec uberala správnym smerom a dostala do primeranejšieho kontextu spoločenského uvažovania, než je tomu dnes. Nechcem zachádzať do detailov, faktom však je, že redakcia pracuje v improvizovaných podmienkach, v ustavičnej neistote, generovanej zo zákulisia, napriek tomu, že naším vydavateľom je Asociácia organizácií spisovateľov Slovenska. O to väčšiu radosť mám, že sa nám spolu so šéfredaktorom Ivanom Štrpkom darí udržať v Romboide istú úroveň, naplňovať a ďalej rozvíjať naše predstavy, pritiahnúť zaujímavých autorov a spolupracovníkov. Dostávame spätnú väzbu, že bez Romboidu je dnes literárne dianie a literárny trh na Slovensku nepredstaviteľný.

Tu však musím dodať, že existujeme tiež vďaka tomu, že Asociácia nám finančne kryje chrbát v čase, keď pridelené dotácie z Ministerstva kultúry blúdžia bohviekde

Jaká je situácia literárnych periodik na Slovensku? V jakých nákladoch se vydává např. váš Romboid (s podtitulem časopis pro literaturu, uměleckou komunikaci a interdisciplinaritu) a jaká je prodejnost? Nakolik podporuje vydávání ministerstvo kultury?

Pravdepodobne je to situácia nie veľmi odlišná od vašej, s tým rozdielom, že kultúrne potreby primeraného slovenského občana sú predsa len o niečo nižšie – alebo as-

Básně ze sbírky Na hranici jazyka

Mlčím na celý svet
svet ma obopína

Je semienko s krídlom
je mrtve povetrie

(Cibulovým rezom
ranu nepretrnem
nedozviem sa nikdy
čia to bola vina)

Je semienko v krvi
je mrtve povetrie
Je tichá pec v zemi
naplnená žiarou

Máme k sebe blízko
z nepárov i párov

Tak už sa len vo mne
oddel

z a p u s t i !

Dva
rozhovory

- k nám sa často dostanú až v druhej polovici roka. Pri takomto hazardnom prístupe štátnej exekutívy (ani zákony, ani peniaze!) sú v podstate mnohé súkromné alebo skupinové aktivity v kultúre odsúdené na zánik alebo živorenie. Postihlo to RAK (Revue aktuálnej kultúry), RSL (Revue svetovej literatúry), Fragment, Dotyky, niekoľkokrát obnovený týždenník Kultúrny život i ďalšie periodiká. RAK teraz prešiel pod pomerne silné vydavateľstvo Slovart, uvidíme, či a ako sa spamätá. Obdivuhodne sa drží Aspekt, aj vďaka svojmu feministickému zameraniu a medzinárodným kontaktom. Občas nájdete na pulkoch nové čísla najmladších revue ako Vlna, Park, Trištvrté revue, ich aktívne pôsobenie je však dosť obmedzené ich vlastnými možnosťami - periodicitou, rozsahom, ale aj - na môj vkus - príliš vyhranenou estetickou koncepciou či generačnou platformou. Pri živote sa držia aj Slovenské pohľady a Literárny týždenník, ktoré však odrážajú iné záujmové a hodnotové spektrum z pohľadu stále polarizovanej slovenskej spoločnosti. Možno preto, že predstavitelia týchto spisovateľských kruhov sú o to lepšími byrokratmi, o čo sú horšími spisovateľmi (pravda, aj tu ich je zopár zaujímavých). Vidíte, nakoniec je toho dosť veľa, čo treba spomenúť...

Veľmi by pomohlo, keby na Slovensku pri niektorých kapitálovo silnejších novinách vznikla obdoba vášho Salóna alebo Literárnych listov v Slovinsku. Spočiatku by stačili dve, možno štyri strany - pre rozví-

janie a skvalitňovanie komunikácie v kultúre (a spoločnosti) je totiž dôležitá sústavnosť. Žiadne dodatočné alebo sporadické aktivity to nezachránia. Aj mimovládne organizácie by si mali konečne uvedomiť, že všetko závisí od kultúry, tiež právne vedomie, politická kultúra, rozvinutosť občianskej spoločnosti, kvalita života, ľudská solidarita alebo účasť s postihnutými a trpiacimi... A mali by si to uvedomiť, aspoň pokiaľ ide o krajiny v tranzícii, aj toľko skloňované európske štruktúry. Ich monotematizmus ma rozčuľuje a zaráža... Pravda, mnohé kroky by bolo treba iniciovať zo strany ministerstva kultúry. To má síce plné ruky práce, ale výsledky akosi nevidno. Ani koncepciu rozvoja kultúry, ktorá by k nim, možno v širšom horizonte, viedla...

Vím, že u Vás existuje pomerně silná skupina patafyziků kolem časopisu Mozgomiškár v čele s Pero Le Kvetem jehož Eseje u nás před pěti lety vydalo spřízněné nakladatelství Clinamen. Spolupracujete nějakým způsobem s patafyziky?

Nespolupracujem. Nejde o zámer - tak sa jednoducho veci vyvinuli. Navyše, prítomnosť patafyzikov v slovenskej literatúre a kultúre je minimálna. Nevieam, či sú tak dobre utajení, ale ku mne ich pôsobenie preniklo iba v minimálnej miere. Mám však tú česť pravidelnejšie sa stretávať a diskutovať si pri káve alebo poháriku červeného vína s pánom Albertom Marenčinom, ktorý je dokonca seriózne vyznamenaný Cenou Veľkého Bachora za svoje patafyzické zásluhy. Hoci - v poslednom čase i toto príjemné rozptýlenie trestuhodne zanedbávam, najmä odkedy stále cestujem medzi Bratislavou a Lubľanou. Osobne si však myslím, že práve túto ustavičnú dvojdomosť mám s patafyzikou spoločnú.

Existují v současné slovenské poezii pokračovatelé nadrealismu? Jak jsou v kontextu současné slovenské poezie

vnímány jména jako Fabry, Bunčák či Žáry?

V každom prípade sú to takmer všetko autori po smrti. (Len pán Žáry sa v poslednom čase stal akoby neviditeľný – odkedy tu zostal sám, bez svojich starých priateľov.) Aj na Slovensku totiž začína platiť ono neblahé: čo sa nepripomína, neexistuje. Tvorbou slovenských nadrealistov sa zaoberajú, aj to okrajovo, nanajvýš akademici, aby im toto, dnes už historické obdobie nevypadlo zo zreteľa... Spomeniem Andreu Bokníkovú, Zoltána Rédeya alebo všeobšiahleho Ferdora Matejova.

Ak má ísť o básnické nadväzovanie, jediný priamy potomok slovenského nadrealizmu je básnik Ivan Mojík; práve pri ňom, napriek jeho nespornej literárno-historickej erudovanosti, je však namieste hovoriť aj o „schematickom surrealizme“. Oveľa zaujímavejší, v zmysle podnetnejší, sa mi vidia autori – a ich poetiky –, ktorí sa k nadrealizmu nehlásia, avšak prirodzenou cestou do-

speli k postupom, o ktoré sa svojho času slovenský nadrealizmus a najmä jeho francúzsky vzor opierali (autentická tvorivosť, významná úloha oslobodeného podvedomia, atď.). Pravda, to všetko je ešte namixované do koktailu, v ktorom nechýbajú ani vplyvy básnickej postmodernity z konca minulého storočia, postindustriálny neokonceptualizmus alebo mýtopoetické návraty do predhistórie básnickej reči. Spomeniem iba niektorých: Martin Solotrúk, Peter Macsovszky alebo Nóra Ružičková. Zo starších ešte pridám zástancov „otvorenej básne“ – skupinu Osamelých bežcov (Štrpka, Repka, Laučík) alebo solitérku Milu Haugovú. Atď. Vplyv nadrealizmu na slovenskú poéziu je teda iba parciálny, či skôr rozptýlený, a za pravoverného surrealistu sa dnes už nikto na Slovensku nevydáva. Okrem spomínaného Alberta Marenčina, ktorý však spolu so surrealizmom vyrástol, zostával a zmúdreľ, a teda má na to plné právo.

Udržujete nejaké kontakty s českou literárnou scénou či ji alespoň sledujete?

Nejaké áno. Určite nedostatočné... A najčastejšie príležitostné. K tomu patria rôzne stretnutia – v Olomouci, v Luhačovičiach, v Prahe, ale aj v Bratislave, Levoči alebo vo Vilenici v Slovinsku. Všade tam, kde sa niečo deje, a kam zabľúdím aj ja vďaka nejakej tej pozvánke. A hoci je to, povedzme, aj medzinárodné fórum, k Čechom je to vždy už len jazykovo najbližšie. Ak tam, pravda, sú, pretože už viackrát sa mi stalo,

Tři velké české sbírky:

- Karlův most
- Národní divadlo
- Dobrá adresa

Zúčastněte se aspoň té třetí a pošlete sto korun na účet DA!

**Číslo účtu
je 16093103/0300.**

Básně ze sbírky Na hranici jazyka

Sme mrtvolné neviniatka
v znamení doživotia

planéty na stole
masívnom

v reze temnom

Kolko mesačného svetla
márnivej úprimnosti!
Pohlcujeme dym
nejestvujúceho ohňa

Analytická láska
(ani nie polohová)
ubieha k nám s úsmevom

vykolajeného psa

Dva
rozhovory

1

Básně ze sbírky Na hranici jazyka

Z posledného dychu sa krútime
v hrbolatej mištičke noci

nachádzame teplé ložka
pre ostrožkové vášne

obraciame sa do seba
mrtvou tichou tvárou

A zatiaľ lož
má stále kratšie nohy:
ubrechaná nám šliape
po bruchách

Nedela **unavená**
před začiatkom

okresávanie ohňa
v bielych rukavičkách

Ty -
mrtvola neviniatka
Ja -
bábika z popola

Veci sa v nás odkrývajú
až po orosení

Hladina sa dvíhá
chladná
n e p o k o j n á

že práve zástupcovia českej literatúry na medzinárodných stretnutiach chýbali (napríklad v macedónskej Strugge, niekoľko rokov po sebe aj na festivale Vilenica). Niežeby neboli pozvaní, ale neprišli. Takže začala dokonca kolovať anekdota, že (najmä mladší) českí spisovatelia už prijímajú iba pozvania zo zámoria...

Ale viem, že to tak nie je. Dokazuje to svojou činnosťou aj bratislavské České kultúrne centrum. Mnohé kontakty sa udržiavajú na osobnej báze. Časopis a vydavateľstvo Fragment a jeho redaktori napríklad udržiavali spojenie s vašou undergroundovou alebo tiež alternatívnou spisovateľskou komunitou ešte z čias exilu a disentu. Mnohých z nich pritiahlo na krstý svojich knižiek a iné podujatia, napríklad Vianoce vo Fragmente, alebo im aj knižky vydalo (Tereza Boučková, Lubomír Martínek...) Váš Stankovič permanentne krstil básnické a tak trochu aj nonsensové knižky nášho outsidera Gusta Dobrovodského, už roky u nás žije a zaujímavosť sa prejavuje literárny excentrik Egon Bondy. Sledujem niektorých autorov, s ktorými som sa zoznámila ešte ako „pionierka v literatúre“ (Saša Berková), niektorí sa mi beznádejne stratili z dohľadu, ale občas si na nich spomeniem (napr. Mirek Huptych).

Moje kontakty s českou literárnou (a literárnovednou) scénou však súvisia s moji-

mi dvomi zamestnaniami. Odtiaľto vedú cestičky najmä do Prahy na Ústav pro českou literaturu, a potom do Ostravy na najmôjšiu Filozofickú fakultu OU. V Prahe mi, žiaľ, stále chýba Vladimír Macura... a rada by som trochu oživila kontakt s Pavlom Janouškom, aby nezostávalo iba pri zdvorilej výmene knižiek, ale opäť došlo aj na intenzívnejšiu výmenu informácií a nadväzovanie nových priateľstiev. Nikdy nezabudnem, ako sme asi pred 3-4 rokmi v kaviarni G plus G v Prahe prezentovali knižky mladých autorov z banskobystričského vydavateľstva Drewo a srd a medzi poskromnými hosťami úplne najskromnejšie sedeli práve Vladimír s Pavlom, pán riaditeľ a jeho pán tajomník. Dodnes to považujem nielen za prejav ich profesionálnej zvedavosti, ale aj laskyplný akt solidarity voči najmladšej slovenskej literatúre - nezabudnuteľný.

S Ostravou, ale aj Olomoucom spolupracujem ani nie tak na „konferenčnej“ báze, ale skôr čisto prakticky. Vašich vysokoškolských pedagógov, vedcov a kritikov Mirka Zelinského, Libora Magdoňa, Luboša Machalu, ale aj Zdeňku Kalnickú alebo Liboru Oates-Indruchovú už považujem za stálych spolupracovníkov Romboidu. Výsledkom boli stále rubriky (Mirek a Libora v konfrontáciách), ale napríklad aj české číslo Romboidu, niekedy v roku 1998 alebo 1999, kde sme predstavili najmä morav-

1
Dva
rozhovory

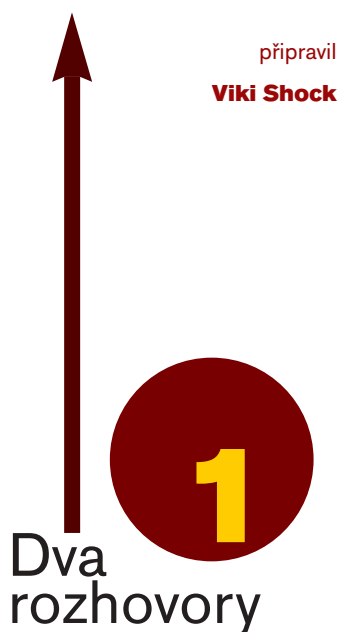
ských autorov (Vraka, Balabána, Ludvu, Hrušku...), a radi by sme znova na túto líniu v Romboide nadviazali. Prvé kroky sme už podnikli a smerujú do Brna, do redakcie Hosta.

Rozhodne však nemôžem o sebe vyhlásiť, že sa v českej literárnej kultúre spoľahliivo orientujem. Na to mi chýba čas a energia, no čo-to by sa zlepšiť dalo (už len pravidelnejším sledovaním časopisov). V každom prípade však dokážem aspoň odhadnúť jej potenciál a rôznorodosť a raz za čas si doprajem aj nejaký ten čitateľský zážitok – najčastejšie na základe odporúčania priateľov. Naposledy som prečítala (ešte v rukopise) esejistickú knižku Zdeňky Kalnickej Obrazy vody a ženy. Filozoficko-estetické úvahy, ktorá medzitým vyšla. Romboid č. 9-10/2001 z tohto rukopisu publikoval úryvok.

Seznámili jsme se na loňském prvním ročníku festivalu Poezie bez hranic, kde jste přednášela se svým manželem. Jak na Vás festival zapůsobil?

Niečo málo viem o pokuse bezbolestne pretransformovať básnický Bítov na festival trochu inej dimenzie a pre trochu širšie publikum. Nuž, vonkajší rámec a vnútorný duch festivalu si v mnohom odporovali, tradícia sa len tak ľahko nepoddá... Podobné festivaly väčšinou stoja a padajú spolu s jed-

ným alebo dvoma organizátormi, ktorí sa s nimi identifikujú. V prípade Poezie bez hranic veľkú prácu odviezol Martin Pluháček z vydavateľstva Petrov, všetka češť, avšak podobný typ festivalu si možno vyžaduje aj trochu skupinovej spolupráce, čisto v záujme vyššej profesionálnosti. Najhoršie by bolo zastať na polceste, v pozícii „ani ryba, ani rak“; to sa môže len vypomstiť. Alebo bude festival neformálny, menších rozmerov, a potom treba rozmýšľať aj o zmene jeho vonkajších znakov (hotel Flora, výstavisko), alebo pôjde o reprezentatívne podujatie a v tom duchu mu aj treba venovať náležitú pozornosť, zostaviť atraktívnejší program pre hostí, predať ho publiku. Takto som z celého diania zakúšala trochu schizofrenický pocit. Najväčšie plus festivalu bolo množstvo zaujímavých ľudí, ktorých organizátori pozvali, najväčšie mínus ich vzájomná anonymita a „oddelenosť“. Programy sa časovo prekrývali a nebolo možné ich stíhať. Keby som tam prišla sama, bez manžela a bez kontaktov (povedzme, že z ďalekej Austrálie), asi by som sa cítila dosť stratená. Sedela by som v lacnom Dome armády s dobrou kuchyňou a pila kvalitné české pivo s hlavou v smútku. Vnútorné spojenie medzi ľuďmi totiž nefungovalo.

připravil
Viki Shock

Básně ze sbírky Na hranici jazyka

Přibližuješ sa mi
ako hebká kobka

rozoklaný remeň –
v zbožnej úcte postáť!

Vyhladené steny
tajenej úzkosti
nad hlavou sa znovu
pohlo znamenie krvi

V prstoch sa krčí smad
posol prepuknutia

M o d l i s a !

Hvezdy tuhnu ako kadidlá

Pod touto trpkou **korunou**
na hranici jazyka
si snívať

Poberieš
Telo možno na deň
odvážne vážne ťa prezradí

Do jeho stredu si uložíš
všetky marivá

ž e l i e z k a

Poberieš – nie z ohňa
z dymu

alebo z popola

Primož Repar (nar. 16. 6. 1967) je slovinský básník, esejista a překladatel. Zabývá se především studiem filozofie Søreny Kierkegaarda, jehož hlavní díla překládá do slovinštiny.

Vystudoval historii a filozofii na Filozofické fakultě v Lublani, kde v současnosti pokračuje v doktorantském studiu. Je jedním ze zakladatelů kulturně-uměleckého spolku Apokalipsa, jehož iniciativa na začátku 90. let přerostla z občanského podnětu na alternativní vydavatelství soustředěné okolo stejnojmenného časopisu, kterého je od začátku šéfredaktorem. Doposud vydal básnické sbírky Kříž in kladivo (Kříž a kladivo, 1992), Onkraj sveta je krhka pajčevina (Za světem je křehká pavučina, 1994), Mors barbariorum (1996), sbírku haiku Alkimija srečnega utripa (Alchymie srdečního pulzu, 1998), knihu poém Molitvenik (Modlitební knížka, 1995) a knihu esejů Spisi o Apokalipsi (Spisy o Apokalypse, 2000), která byla nominována na národní cenu za nejlepší esejistickou knihu předešlých dvou let (Rožancova cena 2001). Vydal také několik knižních překladů, mezi jinými i tři Kierkegaardova díla: Pojem úzkosti, Svůdcův deník a Budťo – anebo. Jeho básně byly přeloženy do slovenštiny, angličtiny, chorvatštiny, srbštiny, rumunštiny, makedonštiny, hebrejštiny a francouzštiny. V překladu jeho manželky Stanislavy Chrobákové-Repar vyjde v letošním roce výbor jeho poezie na Slovensku.

Jaká je situace literárních periodik na Slovinsku? V jakých nákladech se vydává např. váš časopis Apokalipsa a jaká je jeho prodejnost? Nakolik podporuje vydávání ministerstvo kultury?

Literárne alebo širšie – kultúrne časopisy najmä v minulosti zohrali veľmi dôležitú úlohu. Aby ste tomu rozumeli, musíte vedieť, že kultúra v Slovinsku do 90. rokov predchádzajúceho storočia mala konštitutívny význam pre národnú identitu Slovincov, ktorí dovtedy nemali svoj štát. Jednoducho: národná identita bola kultúrna a jazyková, ale nie politická. Preto sa okolo lite-

rárnych časopisov formovali nielen rôzne literárne generácie tvorcov, ale aj intelektuálne jadrá, ktoré v totalitnom režime vlastne jediné predstavovali občiansku spoločnosť. V 50. rokoch takto vznikla Revija 57, v 60. rokoch Perspektive, po zrušení oboch časopisov bol kresťansko-personalistický časopis Revija 2000 až do 80. rokov jediným opozičným časopisom vo vtedajšej Juhoslávii. V 80. rokoch vznikla Nova revija – časopis, okolo ktorého sa sústredila intelektuálna elita Slovincov. Hnutie okolo tohto časopisu viedlo až k národnému politickému programu, ktorý do veľkej miery napomo-

V 90. rokoch sa situácia radikálne mení. Získali sme svoj štát, odrazu kultúra viac nepredstavuje národné záujmy alebo nenahrádza štát. Takže aj časopisy, pravda, zo spoločenského hľadiska, už nezohrávajú takú dôležitú úlohu ako napríklad ešte v 80. rokoch. Práve v tom čase sa medzi mladými intelektuálmi objavil podnet založiť nový časopis, ktorý by predstavoval otvorený priestor pre novú generáciu tvorcov, v súlade s tokom času tiež iný prístup ku kultúre a jej prezentovaniu. Podnet vzišiel zo študentských radov a z filozofického hľadiska predstavoval príklon k existenciálnej filozo-

tevržený prostor poezie

Primož Repar

Dva
rozhovory

hol formulovanie politických cieľov slovinského osamostatnenia. Preto nie je náhoda, že jadro občianskej spoločnosti, ktorá – podobne ako inde vo Východnej a Strednej Európe – rozkvitla koncom 80. rokov, inštitucionálne predstavoval Spolok slovinských spisovateľov, v podstatnej miere teda konkrétne spisovatelia.

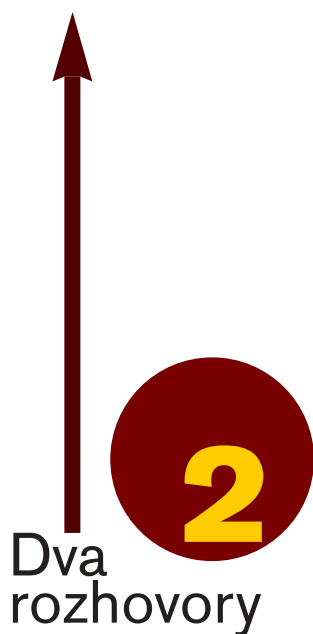
fii v širokom zmysle slova. Tak vznikol najprv spolok, neskôr aj časopis Apokalipsa. Chceli sme v ňom ponúknuť autonómny priestor aj neslovesným umelcom (maliarom, fotografom a iným), a síce v komunikácii s médiami, akým je práve slovesná tvorba – buď literárna, alebo filozofická.

Príčiny marginalizácie časopiseckého priestoru v Slovinsku, ktorá nastala v 90. rokoch, nie sú iba dôsledkom toho, že verejnosť presunula ťažisko svojho záujmu z kultúry na politiku, ale aj stále agresívnejšieho nástupu nových, elektronických médií, s čím sa tiež spája rozvoj masovej kultúry. No nejde len o rozvoj tzv. pop-kultúry, ale aj o záplavu informácií, rozpad vydavateľskej a distribučnej siete, o úbohosť kultúry čítania. Rozvoj systému liberálneho kapitalizmu aj v Slovinsku stále viac nahrádza slabo rozvinutú pluralitnú demokraciu. Dôležitú časť demokracie predstavuje práve občianska spoločnosť, znamená to aj kontrolu verejnosti nad každou mocou. Preto,

Tak veľmi ľúbim tých, čo sú zdraví (báseň ktorá to bola)

nadovšetko ľúbim tých čo sú zdraví a zvlášť
 ľúbim tých čo mi o zdraví hovoria zdravo
 a tí čo mi o zdraví hovoria zdravo ma
 majú ešte radšej a tak keď si ich
 nevšímam (obvykle si ich nevšímam) svoju po-
 zornosť zamerajú na mňa ktorý tak potrebujem
 ich pomoc že sa mi priam zatmie keď si po-
 myslím aký som úbohý a aj keď si ma nevším-
 nú (obvykle si ma nevšímnu) začnú ma
 potliapkávať po ramene a srdečne sa usmie-
 vať a ich dobrota sa im priam rinie
 z úst a tak len hovoria hovoria a
 hovoria ale ja ešte stále neviem prečo cí-
 tim že ich šťažovňu alebo akokoľvek
 sa to povie nemám zapotreby a hoci sa usilujem
 ako podľa starého zvyku začnem sa triasť
 hoci neviem prečo až odrazu zbláznim
 jasné že len akoby no presne tak by
 povedali oni ktorí konečne žiaľ spozorujú moju
 prítomnosť a ustarostene sa ma opýtajú či
 azda nie som chorý a ustarostene sa ohliadnu
 po mojich trasúcich sa rukách a ustarostene sa
 ohliadnu po mojich roztrasených perách a u-

starostene pozrú na zášklby mojich svalov
 na tvári a ani najmenej nezapochybujú
 že môj pohľad je asi príkry a ani
 najmenej nazapochybujú že možno je môj
 duch podráždený a ani najmenej nezapochybujú
 že moje myšlienky sú možno chmúrne a smiech
 predstieraný veď sme všetci dobrí veď sme všetci
 pekní a keď tak zo zvyku jasneže u-
 starostene o tom nepochybujem čiže zároveň
 bez toho sa nedá to je samo sebou a keď
 tak zo zvyku začnú mudrovať o tom
 že primálo spím že sa v nezdravý čas bu-
 dím občas prílišprimálo žijem a sú
 tak zaujatí svojím chvályhodným
 poslaním že nemôžem byť ani nahnevaný
 a tak sa mi zazdá že už vôbec ďalej nemôžem
 existovať a teda ani mi niet viac ešte viac
 sa zahanbím
 a odídem preč od všetkých tých táraní
 v chrám
 sám
 ale nepoviem kam
 tak veľmi ľúbim tých čo sú zdraví

Dva
rozhovory

samozrejme, také javy, ako sú intelektuálne jadrá okolo kultúrnych časopisov, nie sú zrovna ničím, na čo by staré aj nové politické elity – najmä tie, ktoré sú momentálne pri moci – pozerali ako na dôležitý segment kultúrneho a spoločenského rozvoja, ktorý treba podporovať a pestovať. Literárna činnosť už dávno stratila svoj „priviligovaný“ význam, takže aj štátna podpora projektom tohto druhu z roka na rok klesá. Aj masové médiá im venujú čoraz menej pozornosti. Situácia je síce ešte vždy lepšia ako hocikde inde, avšak musíte vedieť, že systém subvencovania kultúry u nás už predtým fungoval celkom dobre, čo je pochopiteľné, keďže v rámci dvojmiliónového národa ani nie je možné, aby sa v distribúcii literatúry k čitateľom mohol uplatňovať výlučne trhový princíp. Náš časopis teda vy- chádza priemerne v náklade 500 výtlačkov

(niekedy až do 700), avšak predaj – občas s výnimkou niektorého čísla – z roka na rok klesá. Momentálne sa predajnosť pohybuje medzi 200 až 300 výtlačkami, čo predstavuje 10 – 15 percent finančných nákladov potrebných na vydávanie časopisu. Ministerstvo kultúry nateraz ešte stále vyhradzuje určitú časť prostriedkov na časopisy tohto typu, hoci znepokojujúce je, že sa tak deje dosť inerciálne a z roka na rok sú tieto prostriedky obmedzenejšie. Keďže Apokalipsa vznikla z neinštitucionálneho podnetu a nemá svoje miesto v distribúcii moci, podpora je omnoho menšia ako pri niektorých časopisoch s dlhoročnou tradíciou, ktoré však v tvorivom a estetickom zmysle stále viac upadajú, alebo sú vôbec „živými mŕtvolami“. Musíme si preto pomáhať rôznymi inými spôsobmi – hľadať sponzorov, zahraničné nadácie, odriekať sa honorárov,

ktoré sú beztak minimálne, pracovať ako dobrovoľníci a podobne. Problém je aj v tom, že zákony nestimulujú ekonomické subjekty, aby podporovali kultúru. Napriek tomu sa občas musím podiviť, keď niektoré radšej sponzorujú dedinský futbalový klub, ktorého zápas sleduje 50 divákov, než časopis, ktorý prechádza rukami niekoľkých tisícov čitateľov (kvôli znižovaniu životného štandardu mnohí naši čitatelia čítajú Apokalipsu v knižniciach). To, samozrejme, znamená, že kultúra dnes spoločensky stojí veľmi nízko a nepredstavuje nejaký prestížny status, skôr naopak. Napriek tomu sme v Apokalipse optimisti, lebo náš okruh je dynamický, vitálny a otvorený, zároveň stále viac upevňujeme aj medzinárodné kontakty. Jednoducho, nerobíme si ilúzie, že by sme od štátu mohli očakávať nejakú podstatnú zmenu k lepšiemu, a preto sa pokú-

šame prostriedky potrebné na vydávanie získať sami. V tom zmysle stále významnejšiu úlohu pri financovaní projektov budú zrejme zohrávať rôzne medzinárodné nadácie. Na ilustráciu poviem iba toľko: náš knižný program toho roku získal od štátu prostriedky iba na jednu knihu, a aj to takú, ktorá je súčasťou už prebiehajúceho štvorročného knižného programu. Na ministerstve kultúry sme pritom prihlásili 26 starostlivo vybraných knižných titulov v piatich rozličných edíciách. To hovorí za všetko.

V súčasné slovínské poezii nastal jakýsi boom staré japonské básnické formy haiku, což mi připadá velmi neobvyklé. Má haiku ve slovínské poezii nějakou tradici či je to novodobý pokus o implantaci exotického výrazu do starobylé jihoslovanské poetiky?

Haiku v Slovinsku vlastne nie je bez tradície. Táto básnická forma sa objavila už v 50. rokoch u básnika Vladimíra Kosa, ktorý väčšiu časť svojho života prežil v emigrácii, neskôr dokonca v Japonsku. V juhoslovanskom priestore sa haiku poézia (v prekladoch i premýšľaniach o nej) objavila už v 30. rokoch, dnes balkánska haiku poézia predstavuje veľmoc v západnom svete (najmä chorvátska, srbská a rumunská, možno aj bulharská). Z krátkej antológie, ktorá pred časom vyšla v slovenskom časopise Romboid, vidno, že haiku poézia v Slovinsku dosiahla prvý rozmach v 70. rokoch, čo súvisí aj s narastaním záujmu o východoázijské duchovné praktiky. Niekoľko významnejších slovinských básnikov vtedy písali aj haiku. V 80. a prvej polovici 90. rokov je to predsa len skôr výnimočný prejav, prekvapujúco sa však rozvinie koncom 90. ro-

Báť sa mať

V zápise je rys úzky tieň nemenovaného, zastretá smrť, ktorá je, medzi kamennosťou a obdivovaním zajatia,

v odoprenom okamihu plachej pôvodnosti, vydlabaná podoba, v zavinutej koži premenované skúsenosti po-

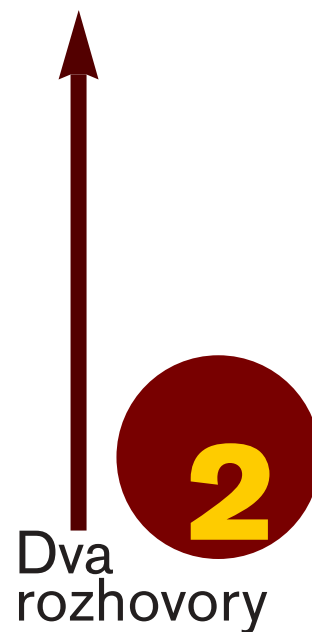
blednutej modly, ktorá pred bielym obrusom, k pocte priehľadných a zdrevenených rúšok, je, a sa prikláňa k vymazanému zápisu.

Zhroziť sa nad odtlačkom

Prah bežných slastí, pohyb náhlych predbiehaní, senilné úškrny lúbežných úsluh, tichá morivých okamihov

mlčania, bez starosti a strašidelnosti moci, o prítomnosti jedného a samotného, v očakávaní lahučkej nite, bez zimnice

mokrých očí, nevinných rýmov, drobných útech, zaroseného krikú bezmocnosti a napokon pod nožom krvavá stopa bez obrýsu.

kov po tom, čo Apokalipsa vyhlási Prvú slovinskú haiku súťaž a špeciálne dvojčíslo venuje výlučne haiku poézii. Dochádza tak k paradoxnej situácii: ak pred niekoľkými rokmi (okrem výnimiek) nebolo o haiku poézii ani sluchu, odrazu dochádza k jej rozkvetu, čo prekvapilo aj nás samých.

Jak se daří ve Vaší zemi tvůrcům experimentální poezie a surrealistům?

Experimentálna poézia sa rozvíja koncom 60. a na začiatku 70. rokov, najmä vďaka skupine OHO (vizuálna poézia a neoavantgardné pokusy), dnes je to však dosť okrajový prejav v našej literatúre. Surrealizmus nikdy celkom u nás neožil, i keď je – čiastočne – prítomný v jednotlivých poetikách, napríklad aj v poetike jedného z najväčších slovinských básnikov druhej polovice minulého storočia Gregorija Strnišu. Dnes z toho v poézii súčasníkov nenájdeme takmer nič.

Promítá se do vaší tvorby nějakým způsobem vleklý balkánský konflikt, jehož byla vaše republika také, necelý týden, účastníkem (míním tím šestidenní boje v roce 1991 po vyhlášení nezávislosti Slovinska a vystoupení z Jugoslávské federace)?

V slovinskej literárnej tvorbe tento konflikt nevidno, okrem niektorých výlučne programových básní, ktoré sa sem-tam objavujú. Výnimku tvorí niekoľko tvorcov, ktorí sa prisťahovali z oblastí bývalej Juhoslávie a zostali v Slovinsku. Časopis Apokalipsa určitý priestor venuje aj antológiám z exjuhoslovanských mladých literatúr a je zaujímavé, že tragédia tejto strašnej vojnovnej skúsenosti posledného desaťročia ani tam nie je výraznejšie viditeľná. Okrem jedinej, avšak výraznej výnimky – a to bosnianskej poézie.

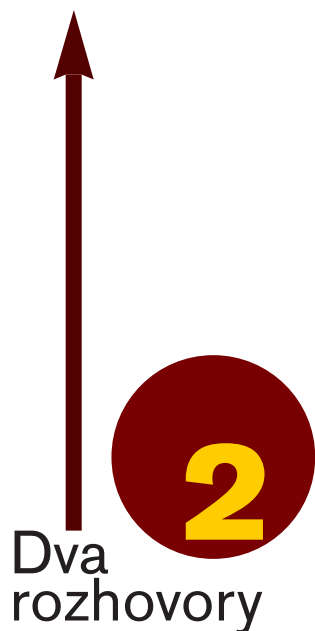
Seznámili jsme se na loňském prvním ročníku festivalu Poezie bez hranic, kde jste přednášel se svou manželkou. Jakým dojmem na Vás festival zapůsobil?

Na môj rozhovor ste, žiaľ, čakali veľmi dlho, napriek tomu je vo mne spomienka na festival Poézia bez hraníc ešte stále veľmi živá. Myslím si, že festival je na správnej ceste, že o niekoľko rokov sa stane jedným z dobre rozpoznatelných, možno aj hlavných festivalov poézie v Strednej Európe. Samozrejme, bude si však vyžadovať lepšiu organizáciu, ktorá predpokladá tímovú prácu. Takéto festivaly, ale aj akákoľvek organizácia iných literárnych podujatí, veľmi často stoja na jednom človeku a na jeho entuziazme, čo

sa, v profesionálnom zmysle, celkom isto pozná. V Slovinsku máme dva medzinárodné básnické festivaly. Jedným je prestížny stredo európsky festival Vilenica (blízko Terstu), druhým je festival mladých básnikov, Festival poézie a vína v Medane (blízko Gorice). Každý z nich má svoje prednosti aj slabosti. Ak to zjednoduším, mohol by som povedať, že jeden predstavuje skúsenosť a prepracovanejší, už tradičný program, druhý zase mladosť a spontánnosť. Svojím spôsobom festival Poézia bez hraníc v zárodkoch predstavuje rozmer jedného aj druhého. Aj to, že vystúpenia prebiehajú na rôznych miestach Olomouca, je pozitívne a celému podujatiu to prepožičiava určitú dynamiku. Možno mu chýba viac organizovaných možností neformálneho obcovania a výmeny skúseností medzi rôznymi účastníkmi festivalu, aj keď mi nie je cudzia ani určitá miera anarchie pri takomto stretnutí. Pre budúcnosť by bolo dobre vydávať aj nejaký zborník s výberom z poézie účastníkov festivalu v českom a anglickom preklade.

odpovědi a básně ze slovinštiny přeložila
Stanislava Chrobáková-Repar

připravil
Viki Shock

Odovzdať sa priviazanosti

S osamotenou křčovitosťou v náručí, ako s negovanými
zajatými démonmi na oltári omámení, hlboko pod zemou,

cez clivotu svojich bláznivých hviezd, cez kvapky
vzdialených bolestí, cez vôňu trhajúceho zakrvaveného

rozkríženia sa biele ruky v stratenosti vzpínajú k zrkadlu
bledej prikrývky rozpadajúceho sa neba.

Pohanská smrť

Sen. Vrúcne hebká žena.
 Ako brána do raja jej telo,
 jej duch ostrý a milý,
 závan božské nadchnutie.
 Len jeden je boh, ó Tien!
 Len jeden sa prediera hlbšie.
 Rozbehne sa ku mne temná a svetlá radosť,
 naraz. Ako kedysi.
 Ona neplače. Ona chce ma, chce.
 Z jej očí mi preblesklo.
 Z jej očí ju prosím.
 Sa priblížim. Ju pohladím.
 Na ňu striehnem. Z nej pijem.
 Bruškami prstov sa dotýkam
 jej purpurovej kože. Moja je, moja je.
 Cítim ju cez dno... Koža sa ozýva.
 Čo chceš viac,
 keď akoby vrieš, ale nezovrieš.
 Aspoň takto nie. Ma ťaží. A už zhorí krása.
 Pomaly si zdriape kožu. Páli ako pahreba
 obetných obradov. Tak vrúcne.
 Niečo divné, niečo veľmi divné.
 Kostra naberá pravdivé máry.
 Hrozivé tvary. Duša kostra.
 Sa zlaknem a zbožím. Sa zobudím.
 Miesto tváre do mňa pozerá živá smrť.
 Sa predvádza, ma oblieva, ma otvára.
 Celú noc prebdiem,
 a ráno bláznim - neprítomne prestrašený tieň.
 Oplodnený zo snov.
 Ako zanikanie konca.
 Také divné, také veľmi divné.
 Ako jestvovanie nejestvujúceho.
 Vyradená bojovnícka póza.
 Vlastne láskavá a strašná.
 Bijem, nezabijem, povijem.
 Spievajúce sú ruky. Moja milá, moja smrť!
 Zošaliem do mäsa a sa zachránim. Neobmedzene škvrcím.

HAIKU

•
 Odlesk svetla
 v jazere. Svätá tvár
 veľkej ikony
 •
 Chráň sa! Totižto -
 ak sa stretieme,
 odovzdám sa ti
 •
 Keď z vetiev padá
 lístie, sklúčený duch blúdi
 v holej samote.
 •
 Uvoľnenosť slučky:
 zlaté krídla, holý krk
 a hruda krvi.
 •
 Obličaj kamzíka
 skúma, kam sa
 uberáš, srna
 •
 Naša lutna:
 zlaté zvonenie hlasov
 na úsvite mlčania
 •
 Pohladíš moju
 bolesť. Tvojimi bielymi
 rukami sa objímam.
 •
 Rozžeravený meč taví
 srdce: iný boh prichádza
 do temného zrkadla.
 •
 Úsvit v blankytech
 bezradnosti, éter samoty
 hodený do Boha.
 •
 Ranená zver.
 Lesk zdeseného pohľadu
 zachraňuje jar.

2

Dva
rozhovory

Sedm nocí na jihovýchodě

Dotknout cizí země se můžete i jenom zlehounka. Jako já když jedu s kamarádem Honzou na Moravské Slovácko za kamarádkou Alenkou a vyjíždíme z Kutné Hory v časném ránu, kdy je pole mezi Kutnou Horou a svatým Jakubem ještě ozářeno sluncem a na pražcích se blýská a voní šmír. To naložíme kola a několik hodin jedeme na Moravu, která začíná už za Žďárem, ale poznáte to teprve až když v Břeclavi naskočíte do trati na Varšavu, vystoupíte v Nové Vsi a vydáte se slováckou vesnicí, která je vlastně jednou dlouhou ulicí jednopatrových domků s červenou či modrou podezdívkou, značící svobodného mládence či panu v domě. Pak vejdete do kvetoucích zelených polí, v nichž pracují malé těžní věžičky na naftu, mezi polemi jde procesíčko, minete ho, ale místní rozhlas vám už připomene úplně jinou dobu, těžké, železem pobité dveře se otevrou, a po žáru sluníčka si odpočinete na dně firhaňku, který vede za humna. Alenka, za kterou jedeme, má dvě sestry, a taky maminku a devadesátiletou babičku, která mluví starou slováčtinou, jakou mluvil Masaryk, tož chuapci, vzhůru...

Oběd už je úplně dnešní: obalovaný patyzón a ty, který tušíš, že jsi v kraji tradic a radovánek, se ptáš po Příboru (kde se narodil Freud) a po vodě (na plavání), je to ale špatně pochopeno, takže před tebou přistane odpolední příbor na dezert a francouzská minerální voda Evian. A ještě než si odpočinete, vyrazíte na kolech na horkou silnici a na tvé přání je ti na slovenských hranicích dáno razítko. Zpíváš národní hymnu, je to tvoje první návštěva ciziny. V Záhoriu, v Holíči vycučáš s dívkami na schodech kostela roztékající se zmrzlinu a cestou přes Skalici se už zase vracíš, spí se ve Strážnici za rybníkem, který je po záplavách plný komárů, za zázračným rybníkem; vyplí proud, světla nesvítlí, stavíte stan a z letního kina k vám doléhají zpěvy moldavských Bohémů z filmu Cikáni jdou do nebe.

Sedí se na náměstí ve Strážnici a mluví o životě a ráno už se zase jede, jen popovídání s dánskými turisty o Faerských ostrovech a Grónsku a den (požehnaný cizí zbožnou babičkou přímo na silnici a při jízdě) se končí strašným lijákem v dávném hlavním městě Moravy Velehradě. Klepete na dveře a je vám otevřeno starým duchovním. To, v čem máte spát, je klášter, a to dokonce klášter, v němž se kněží sešli na povinné mlčenlivé rozjímání s Bohem. Stará se o vás sestra Konstantina, je v klášteře od roku 1940, ale pa-

matuje ještě kabaret Červená sedma a každému příchozímu s malým slamáčkem předvádí své kuplety. Spí se v podzemní kobce určené pro uskladnění zásob místní Orlovny. Z tvrdého papíru a svého černého svetru si vyrobíš kolárek a kněžský úbor a na setkání uděluješ požehnání a ukládáš se tak ke spánku...

Ráno sestoupí milost boží na hlavu pohanů, a to skrze mravoučné kartičky a pomerančovou šťávu, již jeden druhému naléváte, a nechápete, jak se přímo pod talíř vaší krásné spolucestovatelky dostala modlitba pro nastávající matky. Dále se den již vyvíjí úplně pohansky, neboť na pravoslavném velehradském kříži visí římský papežský znak a to tě ponouká vyprávět příběh o muži, který běžel za papamobilem a umíraje žádal od zastavivšího svatého otce: „Jednu pistáciovou.“ A když pak z kola máváš sestře Konstantině, sklouzneš a doufáš, že nezaslechla tiché „ježíšmarjá“ na rozloučenou. A šlape se do kopce, jste na hranicích Valašska a na vysokém kopci Buchlově, kde opravdu vítr věje, a kde se dnes pořádají rytířské slavnosti. A tak tady, na samém vrcholu kopce, je pod hradbami tichý lesík a v něm je na kopečku postaven váš stan a vy si jak napůl jako malé děti a napůl jako velcí studenti hrajete na Cyrila, Metoděje a velehradského pohana, kterému bratři přišli zvěstovat víru.

Hrad Buchlov není obyčejný, prohánějí se v něm králové, vězni, šlechta, kat a bílá paní, protože průvodce nebaví jen odříkávat naučené texty. Na hradbách se šermují rytíři s truverý a na cestách pod hradem babky prodávají meruňky dvacet korun za kilo. Šedesát kilometrů trvá vaše cesta zpátky do Prušánek, v Kyjově se sušíte ve vůni pražených ryb a u rodného domku TGM ocel tvého kola nevydrží, takže se vracíte pěšky vinicemi a cesta nekončí a hvězdy se třpytí jak rozdrčené perloví a ty usínáš pod knihou „Utrpení knížete Sternenhocha.“ A druhý den po obědě se jde do jezer a vyprošťuje se houpačka z vysokých větví, hrdinství sklízí úspěch; jde se do sklípku, za kterým se močí do polí a plachými zraky opět hledí do hvězd; srdce se zamilovává. Vyzpovídej se mi, sestro. Nemohu, bratře... Den pomalu vplývá do mytického hradiště, v němž kdysi král Ubu vraždil a rozesmával, jste uspaní bzukotem hmyzu a dědečka, který opakuje: v pět hodin přijdou jezďáci, v šest celníci a v sedm komáři. Ty ale přesto usínáš ve stodole a ráno se budíš a pomalu vyjíždíš do Rakouska azurového od Reinthalu až po Schrattenberg,

v němž lavičky nesou jméno donátora a v němž se Honza, který umí německy, vydá na poštu a ty, hledaje ho, ptáš se hospodské:

„Guten tag. Wer ist post?“

„Rechts, rechts, links.“

„Hlídej kola, víš kolik je tu Čechů?“ nabádá přicházející Honza a ty před krámem, na němž je vylepené parte se jménem Kurt Nawratil, vysvětluješ germánskému prodavači :

„Ich warte.“

K dědovi, který stojí s chciplým traktorem před hranicemi, mluvíš potutelně česky:

„Tak jakpak se máme, dědo?“

„De to.“

A Záhorie, Weinviertel i Moravské Slovácko končí lednickým tureckým minaretem a řeckým sloupořadím a poslední noc jsi psal tuto báseň a přemýšlel, jestli to všechno nebyl jenom sen:

Cikánská basa se chvěje a naráží do dvou lidských těl

Zesponu připjatá duše se otočí jako když žaludek

obrátiš naruby

A první zvonek zazvoní

Ani ho neslyšíš

Zpocený Bůh který pod zemí na kraji stolu se usmívá

Stokrát ten zázrak dělal ale ve svém domě ještě ne

Stačí mu málo jen bodnutí prstem do živa

A druhý zvonek zazvoní

Jako bys malomocněl

Drž v ruce drž pytlíček cukru a neupust'

Ať na tebe nepadne strom až uhoří hrom

Daleko odsud ve městě nad Sázavou si smutný železničář

sundá rukavice

Uchopí do dvou dlaní odloženou kolejnici

A vši silou jí mrští po kostelním zvonu

Zahřmí

A opona chrámová se roztrhne

Jak jde malý princ pouští pobledne obloha

Zrnko písku

Zrnko vzduchu

Zrnko písku

Když každé z nich chlapeček pohladí

Pokaždé zvonek zacinká

Princ pospíchá

Čeká ho maminka

Neměl jsi chlapče neměl jsi pít

Slzy ti slzy ti potečou

Ty modré oči jsi viděl když's četl píseň o ruské duši

Tu tvář's viděl ve snu

A ruce?

Chtěl jsi je políbit -

Vzaly za provaz a zazvonily

Rána z milosti

Měsíc je v úplňku

Jsi ve stodole

Je veliká Veliká

Přes celý svět

Nohama k sobě

Hlavami od sebe

Zvon zazvoní

Zazvoní

Zazvoní

Umřels.

Hovoří-li tedy
někdo

o Precedensu dnešním

(pokud už někdo

o jeho pokračující

existenci vůbec tuší)

považuje jej za

přežitek. To je však

osudová chyba.

Hnusný design,

Jméno hudební skupiny Precedens vyvolává u některých lidí nepříjemné asociace. Založil ji Jan Sahara Hedl (spolu s Martinem Němcem, který Precedens vede dodnes) a první léta kapely se nesla v postpunkově-experimentálním stylu. Ten i Sahara Hedl jsou však už dávno pryč (zůstali zachyceni na archivní desce Praprecedens).

V 80. letech byl Precedens jednou z neúspěšnějších českých kapel, jeho desek se prodávaly statisíce. Počátky veřejné proslulosti skupiny jsou spojeny s Bárrou Basikovou, první deska Doba ledová je fanoušky ceněna nade vše ostatní. I Basiková však záhy odešla – ke Stromboli.

Ani třetí období Precedensu, spojené s deskami Věž z písku a Dívčí válka, nemá s dnešní skupinou nic společného: dnes zní tehdejší nahrávky velice děsuplně. Jde pochopitelně o daň 80. letům, která celosvětově zavrhl lepší zvuk a vyžívala se jen v tom elektronickém – tím pádem jsou na všech deskách podhodnoceny bicí a basa, a i kytara ustupuje před všemocnými klávesami. Skvělé písničky zkrátka trpí. Právě toto období však Precedens vyneslo a z něho vychází jejich styl dodnes: klávesy a různé polotaneční samplý coby základ klasické kapely.

Hovoří-li tedy někdo o Precedensu dnešním (pokud už někdo o jeho pokračující existenci vůbec tuší) považuje jej za přežitek. To je však osudová chyba. Jen podivné odkopnutí skupiny „hudební spo-

lečností“ zamezuje širšímu publiku Precedens poznat a znovu přijmout. Jeho současná, evidentně dlouhodobá a nijak skomírající podoba je totiž fantastická. Poprvé jsme se o tom mohli přesvědčit, když v roce 1997 vyšla deska La La Lá, která byla plná ryčných písní plných energie, včetně několika krásných hitovek jako je Horový odpoledne. (Správný fanoušek samozřejmě ještě víc miluje ty nejdivočejší jako Never more nebo Rudá zář nad Gomorou). Po čtyřech letech skládání a precizování (koncert od koncertu lepších) nových písní vychází konečně deska další pod názvem Držhubdu!

Precedens změnil vydavatele, a tu obrátíme pozornost k titulku článku: ztrátou předchozí „stáje“ (Warner Bros.) totiž jako by kapela přišla i o slušný grafický design. Držhubdu! vydal Popron, který své nové české tituly představuje snad už výhradně v odporných obalech. I tak skvělá deska, jako je Držhubdu!, je vizuálně skutečně odporná – podivná zelenkává mříž coby spojující prvek, mříž naprosto totožná s image jistého „hudebního pořadu pro mládež“ z dob předsametových, do toho podivně „vyblitá“ koláž Martina Němce... Je to skutečně obal, který odradí, což je neskutečná chyba hlavně pro potenciálního, nepřesvědčeného posluchače.

Nicméně věnujme se hudbě. Čtyři roky po comebackovém albu se Precedens ještě více vyšvihl a v té nejlepší formě nahrál skvělou, konceptuálně znějící desku.

honosná hudba

Většina poetických písní vrací skupinu k popu, kde je jí zjevně nejlíp – nově však jejich pop obsahuje dravější energii. Tradičně složil většinu písní a všechny texty napsal Martin Němec, který spolu s letitým precedensákem Pavlem Nedomou obstarává klávesy, jejichž podbarvující zvuk minulosti je strhující. Petr Kolář, který od minulé desky zpívá, je nedoceneným zpěvákem síly Dana Bárty či Kamila Střihavky. Petru Kohutovi u basy a Miroslavu Turkovi z bicími výrazně pomohlo Studio Sono, kde se deska nahrávala a které – jak už zde bylo mockrát řečeno – je zárukou dobrého, ba nejlepšího tuzemského zvuku.

Novým přírůstkem do kapely je kytarista Petr Henych. Nevystačí si s obyčejným doprovodem či sóly, vše je plné chytřích a originálních kytarových kudrlinek, u některých se až tají dech – a přitom to nezní „na jedno brdo“, co píseň, ba dokonce co fáze písně, to úplně jiný přístup. Henych nevynechává ani akustický zvuk, deska je tím skvěle rozmanitá – respektive na Precedens nezvykle překytarovaná, zvláště mnohé přibarvení tvrdou kytarou se úchvatně střídá s tradičními klávesovými „přípodotky“. Je dobře, že Němec rozumně a poprvé popustil uzdu fantazii členů své kapely.

Samotná typika skupiny se však nemění – každá píseň začíná pozvolna a končí neskutečným běsněním, které je natvrdo ukončeno – člověk pak z vášnivě-

ho šílení padá prudce k zemi, kde je však již opět zachycen nevinným začátkem další skladby.

Precedens, který nikdy nebyl taneční skupinou, ale vždy k tomu měl blízko (bránila tomu přílišná uměleckost písní...), se mistrně vyhnul modernímu trendu cpát všude monotónní samplý (dnes je u nás má úplně každý, od Migu 21 přes Helenu Vondráčkovou po Tichou dohodu). Kapela má ale svůj vlastní styl, kterého se drží. Někdy může znít skutečně prehistoricky (např. syntezátorové zdůraznění předělu hudebního motivu), avšak tyto postupy dnes už zase „letí“, byť v rukou někud temnějších kapel typu Ministry.

Pokud jde o jednotlivé skladby, výtečná je už Berlínská zeď, která desku uvádí. Klávesová linka písně připomíná atmosférou velmi blízká Akta X – jde totiž o píseň temnější než Temno od Jirásků. Klasicky tvrdě energické písně Precedensu pak na desce reprezentuje ještě Komisař sex, titulní Držhubu!, Šedá myš (s neuvěřitelně šilicím kytarovým sólem, ale kytara okouzlí v každé ze skladeb, jak již bylo řečeno) a Lásky jak trám: ta spolu s Berlínskou zdí výtečně kombinuje poměrně výrazné klávesy s dosti tvrdou hudbou. Tyto písně tvoří paralelu k předchozí desce La La Lá.

Oproti tomu písně „pomalé“ jsou posunuty jinam, buď jsou přímočařejší anebo složitější než např. Horký odpoledne na La La Lá. Píseň Anděl je příkladem

krásného „pop-folku“, výjimečně klidná je romantická Nostalgie (kde Kolář svým vážným hlasem dokáže i rozplakat...). Nostalgie pak desku (až na bonusovou blbůstku Dny padaj ke dnu) skutečně koncepčním způsobem uzavírá. – Španělská moucha je typický rádiový hit. Tato latinka ale stojí za to – a navíc i ona končí pěkně svižně. Dle autora článku je vrcholem a nejkrásnější písní alba Zatmění – a to pro naprosto nádherný refrén. Přestože jde o refrén typický popový, umocňovaný vokálním navrstvením, nijak se nepodobá Lunetikům, kteří zpracovávají své úchylné písně technicky podobně. Navíc kytara se přibližuje umění kytarového mága Michala Pavlíčka – Petr Henych jako by na něj navazoval ve víceru písní.

Henych je totiž autorem hudby u dvou velice silných písní Markéta a Padá hvězda, kdy druhá přímo volá po srovnání s BSP, hudební genialitou Pavlíčkovou a Střihavkovým neuvěřitelným hlasem, dodávaným zde Kolářem. Obě písně přispěly k popovějšímu označení celé desky, ale proč ne. Není proč pořád trpět a zmítat se hrůzou či extází, Precedens nám nabízí klid a melancholii – jen dočasnou ovšem. Přijde Berlínská země či Držhubu! a je po všem rozjímání...

Petr Novotný

Precedens: Držhubu!. 45 minut. Vydal Popron Music v březnu 2002.

dobradeska.cz

Čtyři roky po comebackovém albu se
Precedens ještě více vyšvihl a v té
nejlepší formě nahrál skvělou,
konceptuálně znějící desku.

Co (si) dáte?

Kevin Ayers byl už na těchto stránkách dvakrát sólově, psal jsem tu i o jeho bývalé skupině **Soft Machine**. Tak krátce: všechno to začalo r. 1963 – **Wild Flowers** v Canterbury, pak v r. 1966 **Soft Machine**, kolem toho i **Caravan**, v r. 1970 **Kevin Ayers & The Whole Wide World (WWW)** – vida, už tady se objevují webové stránky... V r. 1976 se rodí **The Kevin Ayers Band** (na kytaru hraje z pozdějších *Police* známý Andy Summers). V r. 1978 vychází LP *Rainbow Takeaway* (9 skladeb)... jenže doba není „příznivá“ – dlouhoolasí hipíci na nastupující punkery nemají. Gramofonové firmy dobře čují, že v punku se skrývá nová bonanza, a tak tohle LP příliš neuspělo. To však neznamená, že by nestálo za nic. Naopak. Ayers místy zpívá jako Brian Ferry z *Roxy Music* a rytmika s basou už opisují reagee vzorce. Pro naši scénu pořád nedostižní umělci... Za 199 Kč. Nový bazar

na Národní třídě, který vznikl spojením dvou obchodů (jednoho v pasáži Metro, druhého v Mostecké ulici), v prvním patře čelního domu do Národní, naproti Jazykové škole, je asi největší pražský bazar na CD a hlavně na vinyly. Prvním mým úlovkem bylo druhé řadové album (dvojalbum) skupiny **Sky**. Ta vznikla v r. 1978 s orientací na instrumentální skladby spojující rock s klasickou hudbou a s tradiční „místní“ hudbou, např. se španělskou, maurskou a arabskou. Šéfem byl australský virtuoz na klasickou kytaru J. Williams, někteří hudebníci se živilo jako studioví hráči a F. Monkman (který po čase skupiny opustil) hrál s *Curved Air*, o kterých jsem už taky psal. Skupina slavila úspěchy hlavně v Evropě a v Japonsku, což je trochu paradoxní, protože vlna rockového zpracování vážné hudby už byla „over“ (napadají mě i v Čechách známí *Ekseption* nebo *ELP*, ale každý by si na někoho vzpomněl sám), u nás to zkoušeli

spíše na Slovensku (třeba *Varga* nebo *The Gatch*). Nicméně **Sky** jsou zajímavý tým, že tam někde vzadu, spíše v pocitech slyšíte jakýsi ohlas až folkloristického přístupu k tématu (možná je to opravdu „iberskými“ postupy). Toto album vzniklo na základě materiálu k druhému turné na podzim 1979 (**Sky** v té době potřebovali 30 tun hudebního vybavení a světelného parku). Jmenovaný Monkman měl ještě jiné projekty, např. s R. Daltrym nebo Q. Jonesem, **Sky** o rok později vystoupili jako první rocková kapela ve Westminster Abbey k 20. výročí Amnesty International. Už názvy jednotlivých skladeb jasně vymezují žánr: *Ballet-Volta*, *Tristan's Magic Garden*, *Andante*. Na tomto LP je i největší hit **Sky** – *Tocatta* (podle J. S. Bacha s aranžmá K. Peeka). V bazarových sledech za 180 Kč. Teď jednu novinku, která se však objevila v bazaru za neuvěřitelných 200 korun. Stalo se to v Jungmannově ulici a jde o CD *Patataj* (18 skladeb –

autorská tvorba, případně variace na lidovou hudbu) polské skupiny **Brathanki**. Ta se objevila i u nás v pořadu P. Anděla a je známá díky zpěvačce Halině Mlynkové, které pochází z Českého Těšína a v Polsku je top hvězdou. CD vydal v licenci Bonton. Mimo Mlynkové je v kapele 6 chlapíků hrajících folklorově pojatý folkrock, někdy až lehce do jazzova, několik písní je zpíváno v češtině, třeba populární *Červené korále*. Na CD je i poměrně dost hostů (viz: www.brathanki.com.pl). Halina je krásná ženská z rodu polských div viz třeba Kora z *Maanam*. Jak to tak bývá, první poslech mě zas až tak neoslovil, ale už podruhé jsem musel uznat, že je to „fajna“ muzika. A představte jejich koncertu s *Čechomorem* by vůbec nebyla špatná. (Po korekturách – představte ji již byla naplněna, obě kapely si zahrály.) No – v Praze občas něco seženete – ale jak jsem slyšel – rájem je Berlín... No a když se tam jeden můj známý dostal na

půl roku a je to taky magor do muziky, tak jsem mu dal nějaké marky/eura. A ukaž se: Prvním z berlínských úlovků je skupina **Kraftwerk**. Skupina založená v roce 1970, jejímž jádrem je Ralf Hüttler a Florian Schneider (oba hrají na smyčce, dechové nástroje, zpívají a hlavně mastí elektroniku), ovlivnění *Cage* a *Pink Floyd*, ale i *K. H. Stockhausenem*, využívají elektroniku v kombinaci s rockem a diskotékovými rytmy. Asi největší úspěch mělo LP *Autobahn* z r. 1974 (včetně skladby toho samého názvu). Chlapíci nejsou nejmladší (1946 a 1947). Deska *Mensch machine* je z r. 1978 (v anglické verzi se jmenuje *Man Machine*). **Kraftwerk** organicky zapadají do experimentů německé rockové hudby – od *Can*, *Faust*, *Tangerine Dream*, *Klaus Schulze* přes *Amon Düül* a *D.A.F.* až po *Trio*, ale třeba i *Nenu*. Elektronika na všechny způsoby – mimochodem je to stejné, jako když se němečtí filozofové odlišovali od těch ostatních. A abych to zahustil ještě více, i ten Kurt Weil sem patří (ale to až příště). Nežůstal jsem jenom u jednoho CD. Druhými **Kraftwerk** je „štyk“ *Trans Europa Express*, jež je ještě o rok starší než *Mensch Machine*. Černý booklet a vnitřní, kolorované foto ulízaných chlapíků dává cédu pel padesátých let. Dnes, po všech výbojích, po všech vykrádačkách vykrádaného je ta muzika mírnoučká je erotika vzdušného polibku. Ale jsou to otcové zakladatelé pro spoustu jiných, o tom není sporu. Zase je nutné uvědomit si, co jiného nabízel světová popmusic. A taky by někdo klidně mohl jít hledat až kamsi do hlubin německého expresionismu (a to nejen ve výtvarném umění). Jakoby byl smysl pro „ordnung“ ve světě vnějším parodován ve světě vnitřním. No, ještě si to musím pořádně rozmyslet. Obě po 7,13 EUR. Vzhledem ke kursovým hrátkám s korunou to jde, není-liž pravda?

Jakub Šofar

MACUROVA SVĚTNIČKA

Milí a milé!

Když jsem Vás v březnové Světničce prosil, abyste mi napsali, netroufal jsem si doufat, že mě vyslyšíte. I Štefan Švec říkal, že je to nepravděpodobné, že soudí podle sebe a že on by mi nenapsal. A přeci se v mé schránce objevil list, psaný temperamentním, leč stále ještě dívčím písmem. Podle grafologického rozboru lze soudit, že se jedná o mladou ženu s temnými, byť skrytými vášněmi. Čili to asi bude zase katolička.

Věděl jsem bezpečně, že tento dopis je ryzí a prázdný vší koketérie, jíž jsem tolik navykl.

Když jsem otevíral obálku, tušil jsem, že zde půjde o něco docela jiného, hlubšího, osudového. Můj dlouholetý přítel Marek Červený o tom napsal ve svých Vzpomínkách (str. 236-237) toto:

Otevíral obálku svým neobvykle špičatým ostrým nehtem a prohlásil: „Cítím, že zde půjde o něco docela jiného, hlubšího, osudového. Ach, naplňuje mě to chvěním a zvláštními prastarými tuchami.“ Po přečtení dopisu složil na okamžik své svrastělé čelo do dlaní a když pak vzhlédl, skoro se slzami v očích prohodil: „Ta žena ví, co chce. Děsí mě to, velice mě to děsí, přátelé.“

foto
Kateřina
Rudčenková

a) Dopis Růženky Válové

25. 3. 2002

Vážený pane Macuro,

doufám, že se neurazíte, osmělím-li se rovnou napsati:

Drahý Ondřeji.

Nevím, jak začít, tak rovnou k věci. Nemohu spát. Jak možná už tušíte: kvůli Vám. Už i do naší knihovny, kam si chodím pro Hála a Jiráska, zavedli internet. Náš knihovník mi ukázal Dobrou adresu. Ze všech titulků mne nejvíce oslovil právě Váš, Vaše sednička. A už tehdy mi cosi řeklo: „To je on, je jiný než naši zemědělci.“ Pak jsme se do Vás začetla a zamilovala. A tak se Vás ptám, renesanční Ondřeji, jste-li volen* (nechtěla bych se míchat do vztahů manželských či jiných), nechtěl-li byste se mnou vstoupiti do svazku manželského? Dobré srdce, plná nadra a věno mám.

S láskou čekám na odpověď

Vaše Růženka Válová

b) Odpověď

Milá Růženo,

jsem opravdu moc rád, že se i Vám (stejně jako milionům dalších čtenářů) líbí má Světnička. Neboť jen děvče z venkova, kde dosud žije ta naše drahá, jadrná mluva, rozumí světničkám, jak říkáte Vy: sedničkám. Inu, slovy božského Machara:

Já psal, tys čet, a jak to často bývá,
přátelství kvítek mezi námi zkvět.

Zda půjde o kvítek pouhého přátelství, či o duševní souznění do puntíku manželské – to již je jen na nás. Hlavně však na Vás, mé dítě. Neboť jak říká Váš milý Hálek:

Z větvi se lístek tlačí ven
a ptáčkům z hrdla hlásky,
a v nadrech v srdci mladounkém –
tam klíčí poupě lásky.

* doufám, že opisuji správně a že jste skutečně měla na mysli jmenový tvar adjektiva „volný“, nikoliv nepřijemnou nadávku.

Ujišťujete mě, že máte dobré srdce, plná nadra a věno. Cítím, že bych i já měl vyložit karty na stůl. Jsem špatný muž (ale to je tím, že mám špatné kamarády!), věno nemám nijak velké a o plných nadrech – jak letmo kontroluji – také nemůžu mluvit. Ve vašem hospodářství, jež si dovolím předpokládat, bych Vám rovněž nebyl příliš k užítku, neboť nejsem k tomu vycvičen. Abych ukázal snahu, mohu říci, že bych slepicím klidně sem a tam nasypal. Myslím, že jsem duchapřítomný a že bych při srážce s kohoutem dokázal bleskurychle vyšplhat na nějakou blízkou jabloň, viševň či javor.

Jsem – jak jste bystře odhadla – jiný než vaši zemědělci. Uvažte však, zda je to dobře. Což se zrovna v nich neskrývá ten pravý půvab, divoká přírodní opravdovost? Což my, pražští chasníci, nejsme jen slaboučký odvar této živočišné sily?

No, je to jen na Vás. Jsem volný, dokonce i svolný – ale poslyšte: není už to na mně podezřelé? Víte, má drahá Růženo, jste nevinná a čistá – jste příliš dobrá pro tento svět. Radím Vám jako zkušenější přítel, nevěřte zkaženým mužům z měst, město jim vzalo duši i srdce a pouze cynický škleb jim křiví jejich výtvarně špatně zvládnuté tváře. Najděte si lepšího muže, vím, bude to těžké, neboť není jich mnoho lepších, než jsem já. Zapřísahám Vás ale, pokuste se o to.

Vyhleďte z okna, nevykvétá právě bílý bez?

Nepřichází něco nového? Nehučí to v úlu, ani v nitru země, do níž zasíváme?

Ne? Tak nic.

S láskou Váš

Ondřej Macura

Nadšen hlubokými dojmy, které ve mně oživila korespondence se slečnou Válovou, rozhodl jsem se vám sdělit to, co tajím i před svou rodinou.

Každé úterý bývám se svými přáteli – mladými básníky a básnířkami – od 19.00 v pražské kavárně Montmartre. Stavte se, budete-li mít čas. Zejména na sl. Válovou jsem velice zvědav (může vzít s sebou i zemědělce, jsou-li zrovna někde poblíž).

foto
Kateřina
Rudčenková

c) Fejeton pro muže

Velikonoce a s nimi jaro přišlo rozsávat dračí zuby našich mladých, chlapských dnů. Šel jsem na poštu a poslal kupu velikonočních přání s motivem ptáka fénixe. Myslel jsem tím, že se příroda vzbopila, vypěnila. V ledovém zimním popelu vykřísila jiskra a divoký, plamenný dravec zamával křídly. Červové a sviňky se rodily pod lesklými kameny a do kostnatých stromů se počala nalévat míza, rtuťnatá a syrová. Něco v tom smyslu naznačuji i Růženě v dopise. Kdo ví, zda jí to mohu napsat tak, jako Vám, mužským od fochu. Neboť mužství je samo o sobě „fochem“.

Rozjeli jsme se s babičkou a matkou za příbuznými do východních Čech. Žije tam velká část naší rodiny, silná větev, z níž se ta pražská haluz tak trochu odrodila. Babička cítila, že jede ke svým a tvářila se spokojeně. Snad ani nevnímala své podivné vykořenění, seděla v autě a nabízela větrové bonbony a jablíčko. Zapomněla snad i na bolesti v kloubech.

Stavili jsme se na hřbitově, kde leží pochováni babiččini rodiče. Pod nohama zářily bílé žulové kamínky, a tak mi nic nepřipomínalo mrtvé předky. Postavil jsem střapatou květinu do černé hlíny a lhostejně zevloval po ploše hřbitova. Matka pucovala hadrem mramorové okraje a babička za-

myšleně hleděla do stříbrného prachu, který se rozvířil nad hrobem. Vypadali jsme měšťsky. Babička prohodila cosi s hrobníkem, ale stejně jsme čpěli po metru a tramvajích, po kavárnách a bíle rozsvícených ulicích. Nasedli jsme do auta a odjeli.

Dveře do dvora byly otevřeny. Kocour mžoural očima, ale ještě nás neznal a nehýbal se z cihel.

Vzal jsem sportovní tašky a pláty na vajíčka. Stál jsem u auta a čekal, až se objeví prateta Dáša. Babička se k ní vrhla a vřele sestru objala. „Jsou si velmi podobné,“ napadlo mě. „Ostatně to mi přišlo již před mnoha lety, když jsme přijeli poprvé. Měl jsem kostkované kalhoty a šle.“ Usmál jsem se vědoucně a mysticky. „Jako kdyby se babička rozběhla proti zrcadlu.“ Tenkrát ovšem ještě žil prastrýc Beran, místní hudebník. Pamatuji si, jak jsem kdysi seděl u klavíru a vyluzoval tóny. Strýc Beran poslouchal a pak mě pustil k velké, zlaté valdhorně. Možná nebyla tak veliká. Já byl malý.

Seděli jsme teď u oběda vlitého do talířů. Prateta mi přinesla tmavé pivo a sedla si k nám. Nebude jíst s námi, je už po obědě. Pak přinesla moučník – měla prý do něj přidat trochu rumu, ale ukázalo se, že má doma jen ten karibský, průsvitný. Tak použila ten. „Chutná to spíš po slivovici,“ řekla. Přiznal jsem, že znám karibský rum a nijak mě jeho příměs v zákusku neznepokojuje.

„Hele,“ říkám naopak a ukousnu kousek. „Je to dobré. Ostatně ten karibský rum jsem si jednou dal v Montmartru.“ Myslel jsem oblíbenou kavárnu v Řetězové ulici.

„Kde?“

„No, to je vlastně jedno,“ řekl jsem.

Pak přišla další z pratet. Aninka. V černých očích se jí vesele jiskřilo, ba i vlasy měla stále havraní, neboť prý byla krasavičce. Vyrazili jsme do Cejřova, do malé vesničky, jež praskala odspoda kvůli těžbě žuly. Tam nás přivítala Marie, vdova po pra-

strýci Frantíkovi, a jejich syn František, jehož nedávno opustila žena. Měl smutné oči a výbušně nadával na poměry v kraji.

„Takové podvody se tu dějí, to vy v Praze ani nevíte. Nemůžete vědět. Všichni ti známí podvodníci tady likvidují podniky a nikdo není schopen jim v tom zabránit. No ano, oni je sami chtějí zruinovat a prodat do ciziny. Je za tím velká mafiánská špína.“

Upíjím čaj a kývu hlavou. Slyším to všude – i v létě, když ve Starých Hradech sedím v hospodě. Místní chlapi dojíždějí do Škodovky, kde vládne diktatura obrovského mechanismu.

„Tahle republika se rozkrádá a nakonec se rozkrade,“ říká František.

Už se chýlilo k večeru. Vystoupili jsme na cestu a matka ukázala na velkou jámu v zemi. Pravila, že zde pamatuje velkou skálu, na níž v dětství lezli pálit dřevo. Teď je tu jáma porostlá hluchavkami a červeným mechem.

Já s matkou jsme se rozjeli navštívit ostatní strýce, tety a bratrance. I sestřeničce, jež připravovaly husté džusy v dlouhých křišťálových sklenicích.

„Ekonomika je úplně v prdeli,“ řekl strýc Zdeněk a měl celkem vzato, jak my chlapi víme, pravdu. Když pozoruji intelektuály v kavárnách, chápu, proč jsme na tom tak bídně. Žádný to neumí s revolverem. Teď kromě Štefana Švece, ale ten se vždycky strašně zraní. Jednou jsem ho navštívil v nemocnici a nebyl to pěkný pohled. Alespoň mně se ten jeho pohled nelíbil. Takový nepřátelský, zubařský! Viki Shock, říkáte? Ten to také docela zvládá. Neví však, že zbraň je jako ženská a vždycky ji zapomene odjistit. A když ji pak odjistí, už buržoust zmizí do Švédska. Z celé slavné Dobré adresy umí střilet (a trefit se!) jen K. Rudčenkova¹, kterou mám pozdravovat od Miška Dzuríka².

V noci jsme s matkou spali u tety Anny, babička již dávno odešla lehnout do peřin

k Dáše, na níž spadl smutek. Ráno jsme se probudili a chvíli po snídani se dům začal plnit příbuznými, kteří se počali sjíždět. Odpoledne již tři sestřeničce visely na vrbě a stříhaly suché pruty. Pod stromem běhala fenka boxera s legračním předkusem. Na schodech seděli příbuzní a hovořili.

Po návratu domů, do Prahy, matka ulehla s chřipkou a horečkou. Já to od ní vzápětí chytil, protože jsem poslušný syn. Na stole stál květináč s bílými tulipány, slunce pražilo do šedých oken. Do trav, stromů a půdy se rozlévají šťávy. Fénix přírody povstal a zaplápolal ohnivými křídly.

Ale člověk, zejména však Macura, to vždy odnese. Nemá s přírodou nic společného. Jaro se ho netýká. Ale to bude tím, že ani já, Macura, to neumím s revolverem a puškou (ač jsem se vytahoval, jako kdybych to sám uměl) a neumím si ten svůj život ulovit, vzít do svých drápů, jako jestřáb bere kořist, a neumím pod tlakem míz vykvést. Právě tak jako bílý bez před Růženčinými okny.

¹ Mimochodem do minulé Světničky mi Kateřina Rudčenkova vlepila své fotografie! Moc hezké, mimochodem. Až mě zamrazilo, jaké nahé krasavičce se mi těsnají v mé chudé Světničce. Víte, Kateřino, jsem stydlivý, rozpačitý jinoch. Děkuji vám sice, ale opravdu není nutné, aby mě navštěvovaly. Bojím se jich. (To máš smůlu, Macuro, mně se líbí! Pozn. Švece a jeho zubařského pohledu. Jo a slečno Válová, dejte si na něj pozor! Alžbětu Válovou zavraždil ajznboňák Maršík v Poláčkovi taky po takovém dopisu. Co může zamýšlet spisovatel Macura s Růženkou?)

² Ten také neumí střilet, ale zase posílá skvělé SMS. Sprosté jak námořník. Pokud lze SMS ovšem srovnat s námořníkem.

Strž (velký recenzní prostředek)

Potěšení z periferie

Jak jako se žádná novočeský básník nevyhne srovnání s monstrózním přízrakem Karla Hynka Máchy, neuteče ani žádný literární kritik před poměřováním s gigantickým stínem Šaldovým. Neuteče, zvlášť když se jeho ambice převalí přes latku časopiseckého publikování a kritik se rozhodne některé ze svých zásadních statí vydat knižně.

Vladimír Novotný, jehož jménem se může v tiráži i na svých stránkách pochlubit i Dobrá adresa, se ke knižním vydání svých textů odhodlal už poněkolikáté. Uspořádal své příspěvky z různých konferencí, přidal několik delších literárněhistorických textů a vydal je tentokrát v pevné vazbě pod názvem **Problémy a příběhy** u nakladatelství Cherm.

Přistoupíme-li skutečně aspoň pro forma k poměřování s F. X. Šaldou, pak Novotný je bezpochyby podobně jako legendární kritik v literárním životě nepřehlédnutelnou postavou. Také seznam nepřátel, který si oba muži svým působením stačili vybudovat, dosahuje u každého úctyhodné délky. Byli-li ale Šalda respektovanou osobností vůdčí, vlajkovou lodí české literární kritiky své doby, pak Novotný tuto roli pro dnešek neplní a ani plnit nemůže. Posledním uznaným arbitrem elegantiae české literatury byl Václav Černý (nepočítáme-li s tím, že pro část publika tuto roli i v jeho době plnil

Bedřich Fučík či Jan Lopatka). Dnešek je z vlastního rozhodnutí rozdrobený, jednotným liniím, směřům a vůdčím osobnostem nepřeje, anebo přeje, ale ničí jejich výlučnost. Slovy Pavla Janouška: česká literární kritika má dnes Šaldů příliš mnoho.

Novotný přijímá diktát doby, neaspiruje na vavřín, který byl roztrhán na příliš mnoho lístků, a nachází si v postmoderní literární spleti vlastní, svébytné cesty. V následujících odstavcích popíšeme ve (snad až přílišné) zkratce aspoň čtyři z nich, ty, které Novotného charakterizují na první pohled nejviditelněji.

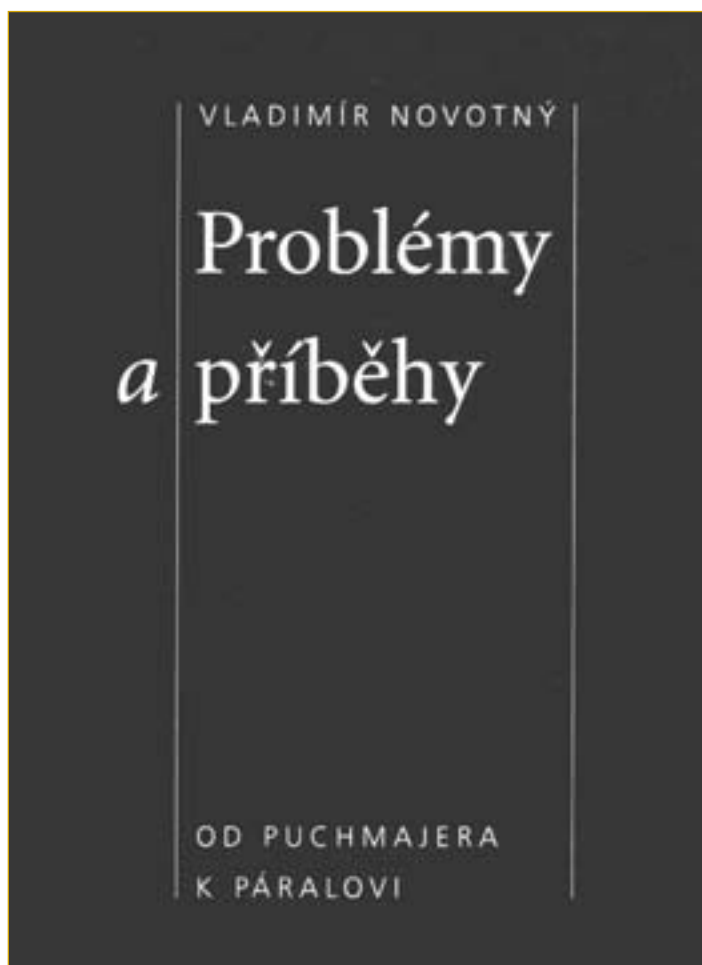
První a nejvýznamnější Novotného cestou je jeho neutuchající zájem o literární periferii. Ten je patrný i v nově vydaném svazku, Novotný se tu věnuje převážně nepříliš známým postavám či problémům dějin české literatury, a když se už i jednou dostane k Hrabalovi, rozebere jeho ne zrovna zásadní rané spisy. Novotného neutuchající zájem o okraj a hranice literárního života ho transgeneračně sblíží s publicistou mladším, působícím stejně jako Novotný v okruhu Tvaru, s Janem Nejedlým, z básníků potom kupříkladu se dvěma Ivany – Slavíkem a Wernischem. Hromadný obrat k periférii,

Přistoupíme-li skutečně aspoň pro forma k poměřování s F. X. Šaldou, pak Novotný je bezpochyby podobně jako legendární kritik v literárním životě nepřehlédnutelnou postavou.

k těžko zařaditelným zjevům a neznámým tvářím a problémům je vůbec v posledních desetiletích trendem vědy a historie nejen literární. Novotný tento trend citlivě zachytil a nadále sám rozvíjí.

Vrátíme-li se k Šaldovi, pak přístup obou kritiků k literární skutečnosti (ať už synchronní či diachronní) je vlastně (zcela v intencích historické podmíněnosti dat narození jich obou) opačný. Šalda byl celý svůj život, prakticky od Syntetismu v novém umění, veden jedinou, nikoliv absolutní a dogmatickou, ale přesto jednotnou ideou, estetickým kánonem, který ctil a dodržoval. Znal (či namlouval si, jak je libo) vývojovou dynamiku dějin umění, v nepřehledném pohoří dějinné umělecké skutečnosti dokázal vždy vysledovat hlavní hřeben. Do takového kontextu potom řadil a v jeho rámci hodnotil i uměleckou produkci soudobou. Rýsoval přímky (či křivky) dějinného vývoje a zaznamenával jejich řád, řád ostatně sledovatelný i v jeho vlastní (jakkoliv neuvěřitelně obsáhlé) literárním a především literárněkritickém díle.

Novotnému (potažmo jeho souputníkům) jsou hlavní proudy putna. Soustředují se mnohem více na vymezování (jakkoliv často negativní) hranic, v nichž se může umění a literatura pohybovat. Se zvláštní

oblíbou rozpoznávají a dokazují, že tyto hranice se posunují stále dál a dál, že už dnes jsou tam, kde bychom je ještě včera nikdy nečekali, a že zítra mohou být už prakticky v nedohlednu. Ne že by Novotný pomíjel „důležitá“ a „určující“ díla soudobé literární produkce, už pro svou funkci kmenového kritika několika časopisů je nucen se jimi zabývat. S mnohem větší oblíbou se však vrhá za těžko dostupnými a někdy i těžko pojmenovatelnými literárními zjevy a zjevíky, pofiderními či jen zdánlivě pofiderními díly a projekty, studentskými časopisy počínaje, dychtivé mladíčky na literárních soutěžích přibíraje a šílenci konče.

Druhou stezkou, Novotným dobrovolně si vybranou, je stezka východní. Novotný je původním vzděláním rusista. Svému zaměření zůstává po celý život věrný, ostatně jeho první knižní publikace (Odpovědnost tvorby, Praha, Mladá fronta 1983) se zabývá výhradně reflexí literatury ruské (sovětské). Dodnes se Novotný v ruské literatuře orientuje a sleduje ji, jeho obzvláštní zálibou je pak sledování souvislostí, které v osobní i umělecké rovině mezi českou a ruskou literaturou existují.

Třetí Novotného vášní je soudobý literární život. Novotný odmítá přijmout přístup, který literaturu odděluje od literárního provozu, a s gusem, jízlivostí a řadou osobních sympatií a antipatií komen-

tuje dění kolem a uvnitř literatury. Jeho kometáře jsou záměrně osobní, Novotný je jako jeden z hráčů na literárním fotbalovém hřišti plně vtažen do hry a v zájmu vlastního triumfu neváhá faulovat. Nečiní tak našťástí zákeřně a své soupeře kope do holení zřetelně a s rozběhem. Vždy je navíc přesvědčen, že tak činí po právu, což jeho protivníci bezpochyby také. Uprostřed literární fotbalové hry tak na různých místech hřiště občas vznikají divácky atraktivní zápasy v karate. Na druhou stranu Novotný nikdy neváhá povzbudit a podpořit své slabší, umdlévající či napadené spoluhráče.

Nic z toho se ale netýká nově vydané knihy, kde se kromě několika drobných šfouchnutí Novotný do nikoho ze svých literárních soupeřů nepouští a kromě několika pochvalných zmínek se žádného svého přítele nezastává. Takové věci patří po právu do jeho glos a pravidelných sloupků.

Čtvrtou, spíše úsměvnou Novotného vyšlapanou stezkou je jeho využívání a zneužívání vlastní sečtěllosti. I v *Problémech a příbězích* Novotný ohromuje množstvím citací, odkazů a pramenů, které k danému problému vždy důkladně a bůhví kde vystrachal. Šíře jeho záběru je neuvěřitelná a obdivuhodná. Novotný ji však využívá mimo jiné i k tomu, aby s gusem upozornil autory různých biografii, slovníkových hesel, výborů a literárněhistorických statí na to, co všechno zapoměli. S někdy až parodovanou slomkovskou precizností dokáže přistihnout na švestkách prakticky kohokoli a jízlivým vyjmenováním chybějících jmen, dat a údajů pak téhož nešťastného kohokoli v očích čtenářů omlátit do neumětelské kuličky amatéra. I v *Problémech a příbězích* to začasť činí a nutno přiznat, že většinou pravděpodobně právem.

Byla-li řeč o Šaldově schopnosti držet se základní ideje a dějinné nutnosti v celku jeho díla i v jedné jediné stati, pak Novotný tuto schopnost pomíjí a odmítá. Je-li nucen vyjádřit se na malém prostoru sloupku či stručné recenze, dokáže to většinou hutně a brilantně, v delších materiálech odbíhá a dokládá svými vedlejšími problémy a příběhy hlavní ideu tak dlouho, až ji pomine. Platí to i o jeho příspěvcích z konferencí a dalších statích, sebraných do nově vydaného svazku. V zásadě v paradoxu se základním Novotného zaměřením si můžeme troufnout tvrdit, že on sám na periferii současného literárního dění není. Je zcela jasně součástí jeho centra. I v *Problémech a příbězích* je ostatně nejkonzistentnější a nejpůsobivější Novotného stať o Janu Křesadlovi, tedy o osobnosti rozhodně nepominutelné. Vladimír Novotný je a zůstane jedním z nejdůležitějších představitelů literární kritiky své doby. Bude se tedy číst. Budou-li se číst nejvíce jeho *Problémy a příběhy* je už otázka další.

Štefan Švec

Strž (velký recenzní prostředek)

Recenzent recenzuje recenzentovy recenze (co dělat s výběrem kritik Jiřího Peňáse)

Patří k dobrému tónu, že populární publicista co pár let vydává své komentáře, kritiky a glosy knižně. Nyní došla řada na (převážně literárního) kritika Jiřího Peňáse. První výběr jeho publicistiky z let 1995–2001 nese název *Deset procent naděje*. Ve zdařilé grafické úpravě (texty jsou sázeny a lámány jako na stránkách Respektu) se zde setkáváme s autorovými reflexemi z MF DNES, LN, Týdne a hlavně z Respektu. Je to inteligentní až krasodušné čtení. Pro většinu sebraných textů platí, že jejich autor se nestydí pochválit a tvrdě soudí jen tam, kde to považuje za nezbytné.

Zbyněk Petráček v úvodu o Peňásově kritické metodě trefně poznamenává: „neskýtá návody, vypichuje jen určité body, které by citlivějšího čtenáře měly přimět k zamýšlení.“ Zamýšlet se tedy můžeme, inspirováni Peňásem, nad poezií, beletrií, dramatem, filmem, televizí, politikou, architekturou a hlavně nad kritikou jako takovou.

Výbor svých reflexí Peňás rozdělil do tří kapitol. První a řekněme rovnou, že také nejpodstatnější, je „O literatuře“. Peňás dovede stručně vystihnout to, co je pro daného autora či dílo podle jeho mínění dominantní (Páralova erotika „velmi hormonální, žlázovitá a zemitá, erotika úlevy a odfukování“). Jednoznačně odpráskne to dílko, které za dobré nepovažuje (nad povídkami Jana Pelce: „V titulní povídce uškrtí stále dotazovaný chudák svou pitomou družku. Návod k použití pro autora“). Do kritik aktuálně vydaných děl začlení (důvtipně zvládnutý medailon autora nebo jeho doby (u Jiřího Kratochvila, Bohumila Hrabala, Vlasty Třešňáka, ale zvláště

u Ladislava Fukse, kde se v pasáži o spisovatelově stařeckém nevyrovnaní se se změnou režimů r. 1989 Peňásovi podařil text obecnější platnosti, text z esejistického ranku).

Peňás se tady jeví jako výstřední estét, který jako jednu z hlavních zbraní používá svou erudici a smysl pro správně a vkusně dávkovanou ironii.

Horší už to je v dalších dvou kapitolách – „O filmu, televizi a divadle“ a „O všem“. Zde se lze jen těžko bránit pocitu, že estét se

Strž (velký recenzní prostředek) Zborníkova

báseň není ve svém milostném

rozechvění osamělá. (...) Bobrovičovy verše

bohužel nezní přesvědčivě, chybí jim opravdovost prožitku.

nastokrát“ a „Absolutní“. Bobrovičovy verše bohužel nezní přesvědčivě, chybí jim opravdovost prožitku (což je u erotické tematiky na pováženou :-)) - pozn red. DA). Báseň dalšího lyrika Roberta Čapka se přísně rýmuje, na mnoha místech až strojeně a v jednom momentu si autor vypomáhá i takto: „pak už zase musí pryč/... / líbila mě na oblič.“ Čapek používá civilní jazyk, díky čemuž jeho básně dýchají příjemnou atmosférou všedního života.

Olga Dobrovolná nezůstává vzdálena zajímavým básnickým obrazům. Z jejich veršů na nás shlížejí hvězdy, sžírají nás paprsky a oslňuje světlo. Nicméně přesto nám nepřinášejí žádnou větší hloubku, autorka skládá své vize jako střípky, na něž je radost pohledět, ale nenutí nás zamyslet se.

Většina dílek, nejen těch citovaných, je nesena podivnou melancholickou náladou a sklíčeností. Naštěstí i v této sbírce najdeme výjimky, v nichž básníci udeřili na veselejší strunu. Jiří Šizling v „Osamělé“ navozuje atmosféru baru, ve kterém dívka čeká na svého milence. Ovšem ten ji hned po příchodu „...neurvale bere za ruku/... a život maří/ o zem s ní praštil/ a zlomil jí vaz“. Hororová scéna se nám rýsuje přímo před očima, ale naštěstí nakonec básník vše vysvětlí slovy: „další zničená kytara Kurta Cobaina.“

„Tasemnice“ Pavla Kostky nám zvnitřňuje vnitřní pocity cizopasníka pomocí vel-

mi jednoduchých rýmů. Básnička je svěží, vtipná a po řadě vážných výpovědí přímo odpočinková.

Celková bilance přítomné poezie by zněla asi takto: Na jedné straně v knize nacházíme básníky již poměrně vyzrálé - Miroslava Janků a Martina Zborníka, jimž zdárně sekunduje Kateřina Bolechová. Její „Byla už čtyři měsíce mrtvá“ ční svým emotivním nábojem nad ostatní básně, neboť v ní autorka dokázala bez zbytečného sentimentu vykreslit ztrátu blízkého člověka. Na straně druhé nalézáme tvorbu Pavla Strnky, kterou bych směle ponechala pomyslnému šuplíku. Své verše utopil Strnka v klišé typu: „V krajině zalité večerním sluncem / tam mezi bodláky / vyrostla planá růže dřív / než se slunce schovalo za mraky“. Rovněž i rýmy : „závoji - souboji, pohlazení - políbení, časů - lasu“ trošku zavánějí otřelostí.

Marie Ďulíková sice formu zvládá mnohem lépe a dokáže vykouzlit poutavé metafory, vytváří jimi pouze spletitost beze smyslu a smutnou prázdnotu.

Próza se ve sbírce krčí vedle poezie coby ubohá Popelka. Tvůrci povídek s dějem se sešli jen dva - Mike Hackman a Martina Bittnerová. Hackmanův pohled je spíše reportážní, když čteme jeho „Koncert pod okny“, jako bychom pouze sledovali události,

jejichž vývoj je předem určen vlastní logikou věci a do kterého nemůže zasáhnout nic narušujícího. Martina Bittnerová zápasí ve své „Sylvě“ a „Snu“ za ideály podivně emancipovaných žen, nahlížejících na muže s ironickým odstupem a bažících po lásce, aniž by jí cokoliv obětovaly. Oběma prozaikům ale nelze upřít stylistickou obratnost, schopnost pracovat s dějem a nemást čtenáře zbytečnými odbočkami k detailnějším popisu prostředí.

Další prózy ve sbírce jsou už spíš lyrické než epické, nechávají se unášet náladou a pocity - platí to jak pro „Naději“ Jana Galečky, tak „Ticho“ Jitky Přibylkové. K velké škodě zanikla i jinak pěkně zpracovaná „Tráva a zvonek“ Martina Zborníka, v níž především úvod působí jako vytržený z širšího, bohužel neznámého kontextu.

Celkově prvotina mladých autorů sdružených kolem Lorety představuje zajímavou sondu do tvorby dnešních „nezavedených“ autorů. Nabízí, jak už to tak u podobných souborů bývá, jak díla kvalitní, tak i dosti slabá. Přesto si myslím, že si své čtenáře a cestu k nim najde. A budou-li jimi převážně sami autoři a jejich blízcí, pro začátek to přeci stačí.

Klára Hájková

Jevištní chlad Markéty Lazarové

Po Bloudění a Maryše se režisér J. A. Pitínský vrací na scénu činohry Národního divadla s Markétou Lazarovou. Jaká je? Řekněme rovnou, že přinejmenším problematičká.

Pitínský společně s dramatikem Markem Horoščákem a dramaturgem Josefem Kovalčukem vytvořili pro tuto inscenaci novou dramaturgii Vančurova slavného (a Vláščilovým filmovým zpracováním umocněného) textu. Zdá se mi, že problematičnost inscenace vychází už právě z pojetí dramaturgie. Z podtitulu hry se dovídáme, že půjde o 26 královských zpěvů o pouti hraběte Kristiána. Tyto zpěvy – obrazy se odehrávají na obudně prázdné scéně, která je nasvícena studeně bodavým světlem – to je zimní krajina příběhu z dávných časů. Autoři hru zasadili, jak vidíme od prvních momentů například na kostýmech, do jevištního bezčasí. Nehraje se tedy se středověkými rekvizitami, vše se vytváří pouze hereckou akcí a několika málo předměty – jsou to loupežníky nakradené látky, tyč, talíř, koruna... Hraje se na celé ploše, až úplně dozadu, ve složitě aranžovaných symbolických obrazcích, které ovšem nemají diváci z přízemí možnost ocenit. Herci si se složitou a náročnou, místy téměř taneční choreografií poradili vesměs velmi dobře, ale to vše je málo platné, když vlastně nemají co hrát.

Pro Pitínského tvorbu je příznačný velký cit pro jevištní báseň, dokáže vnímat a předat text na jevišti jako poezii, jak se mu to podařilo v Sestře úzkosti, Dialozích Karmelitek a jiných kusech. To ovšem není příklad Markéty Lazarové. Zde se mu celá inscenace, od výchozího textu po jevištní provedení, rozpadá. Ukazuje nám sice místy působivé výjevy, ty ale zůstávají osamoceny. Jedna za druhou

Pro Pitínského tvorbu je příznačný velký cit pro jevištní báseň, dokáže vnímat a předat text na jevišti jako poezii, jak se mu to podařilo v Sestře úzkosti, Dialozích Karmelitek a jiných kusech. To ovšem není příklad Markéty Lazarové. Zde se mu celá inscenace, od výchozího textu po jevištní provedení, rozpadá.

se střídají vzájemně nekomunikující situace, které nespojuje žádná dramatická linka. Herci v prázdném prostoru plní přesné pokyny režiséra, ale nic z nich nevychází, můžou se snažit jak chtějí, ale zůstává pocit, že tady opravdu není o čem hrát. Promluvy postav plynou, ale nesetkávají se, nevytvářejí se téměř žádné dramatické situace, a pokud ano, rozplynou se v prázdnosti prostoru a chladného projevu. Stejně tak se mýjí účinkem jinak zajímavá hudba Vladimíra Franze. Zazní-li nějaký hudební motiv, vzápětí hned zmizí a nezanechá po sobě nic, s čím by dění dále pracovalo. Nápady se míhají prostorem, vynořují se nudně, tak jako herci tu z té, tu z oné strany jeviště, aby předvedli, vy-

tvořili obraz a zase odešli. V závěrečných scénách se z mně nepochopitelných důvodů začnou po jevišti stěhovat jakési černé bloky, které snad tvoří stěny Kozlíkova vězení a zdi kláštera, rozvine se červený popravčí koberec, spouští se dva kamenné deště a je dokonáno. Ani to tak dlouho netrvalo, tuším asi 100 minut.

Strž (velký recenzní prostředek)

Pitínský se pokusil o vytvoření jevištní básně. Scénická báseň ale ještě, v tomto případě, neznamená báseň dramatickou. „Básnivost“ je nepochybně jeden ze základních prvků Vančurovy prózy a Pitínský mířil správným směrem, leč zde zoufale narazil. Jsou to vančurovsky „sošné“ obrázky, ale jaksi za nimi není nic, jen vzájemně nekomunikující momenty vyrvané dramaturgií z jemné struktury původní prózy.

Poznámka nikoliv na okraj. Nezdá se mi vhodné, korektní či slušné uvádět inscenaci pod Vančurovým jménem – autory jsou pánové Pitínský, Horoščák a Kovalčuk a nikoliv Vladislav Vančura. Mimo etického aspektu pak proti autorům inscenace hraje i oblíbené, leč zavádějící srovnání, že knížka je lepší než její adaptace.

Honza Petružela

Vladislav Vančura: *Markéta Lazarová*. Scénář: Marek Horoščák, Jan Antonín Pitínský, Josef Kovalčuk. Režie: J. A. Pitínský. Scéna: Jan Štěpánek. Kostýmy: Jana Preková. Hudba: Vladimír Franz. Dramaturgie: Josef Kovalčuk. Hrají: Petra Špalková / Linda Rybová, Jiří Štěpnička, Alois Švehlík, František Němec, Miloslav Mejzlík, Petr Motloch, Zuzana Kronerová, Michal Slaný, Zuzana Stivínová, Petr Kubes, Pavel Oubram, Jaromíra Mílová. Psáno z 1. reprízy 18. března 2002.

Podruhé o Roku ďábla

Mnohé názory se sešly, aby zhodnotily nový Zelenkův film *Rok Ďábla*, ale to vám neříkám nic nového. Nové možná bude, že názory recenzentů se liší od jednoho k druhému. Nebývá až tak samozřejmé, že by jeden novinář tvrdil, že hudba je ústředním motivem filmu a druhý ji považoval za pouhé pozadí, které připravuje živnou půdu pro režisérovu fabulaci a budování něčeho, co má mnohem obecnější platnost (Tomáš Baldýnský, *Reflex* 13. 3. 2002).

Hořkost recenzentova údělu

Psát recenzi o Roku ďábla tedy zřejmě není snadné. Je to jako sesypat několik skládanek puzzle dohromady a snažit se z nich sestavit jeden obrázek. I kdyby se vám to povedlo, výsledek bude řekněme rozpačitý

Řekni ďábel

Kostrbatá rčení o životě a lidech často znějí jako praskot lámané kosti. Podobné je to s ďáblem. Ďábel je kdeco a kdekdo: ďábelské omáčky, ďábelský puch, ďábelský pohled, ďábel ve vztazích, ďábel člověk, ďábel alkohol, civilizační ďábel, mobilní ďábel, instantní ďábel, ultratenký ďábel, ďábel ďábel

Nutno říct,
že ač
jsem RD
viděl už
před třemi
týdny,
pocity
z něj ve
mně

dozrávají
jako jemný
plísňový
sýr,
doslova,
ten film mi
totiž
připadá
lepší
a lepší.

a další. Proč se o tom všem zmiňuji? Abych vám nakonec řekl: Babo rad, kdo je Zelenkův ďábel. Je to zlo, dobro nebo něco zcela jiného? Zelenkův ďábel, aspoň v rámci jeho posledního filmu, působí na každého jinou vahou. Největší ctností Roku dábla je právě ta neurčitost a nejednoznačnost, s kterou nás Petr Zelenka a jeho přátelé provázejí celým filmem.

Najdi si své

Autor a režisér v jedné osobě měl zajisté něco na mysli, když psal scénář, a když později točil film, který, jak doufá, je tak trochu filosofický. Moje babička by pravděpodobně neřekla, že je to film filosofický, mám spíše dojem, že by jí připadal zábavný, protože je tam pěkná muzika a hezký lidi.

Proto mám Rok dábla rád, mám rád dílo, když z něj nekouká prvoplánovost, když je možné domyslet si osudy a zápletky, když není okatě vlezlé (v opačném případě jeho vlezlost nezaregistruji), zkrátka když v něm každý může najít své.

Pocit po posledním záběru aneb tak jde čas

Nutno říct, že ač jsem RD viděl už před třemi týdny, pocity z něj ve mně dozrávají jako jemný plísňový sýr, doslova, ten film mi totiž připadá lepší a lepší. Nejdřív to byl film s Jarkem Nohavicou, Plíhalem a Čechomorem, potom se z něj stalo pásmo střípků, jakoby vytržených z kontextu a navzájem spolu nesouvisejících, no, a nakonec je to plné humoru lidskosti, lidského váhání a ztráty viny v sebe sama (viz Jan Holman propadnuvší alkoholu).

Rok dábla patří mezi ty filmy, které se mi špatně popisují slovy, především proto, že mě z nich v hrudníku tlačí, jako bych tam měl rozžhavený oblázek. Nehledám chyby v detailech ani se nesnažím přijít nato, co že to tím ten Zelenka chtěl říct, zkrátka se spokojím s dobrým pocitem, s tím příjemným tlakem na hrudníku.

V kině Ládví dávali (a možná ještě dávají) Rok dábla na malém plátně s nepříliš přesvědčivým zvukem. Petr Zelenka doporučuje kina Aero a Evald.

Na vysvětlenou k visícímu Janu Holmanovi a měřicímu pásmu připojuji odpověď Petra Zelenky z on-line rozhovoru ze serveru iDnes: „Visící Jan souvisí s metodou léčby alkoholismu u Maorů – větší své notoriky za nohy na stromy. Měření pásmem je obsese, která měla pointu v tom, že podle délky fronty na dámské WC se určuje úspěšnost koncertu. Na koncertě na Rábí byla původně scéna, kde tihle dva měřiči měří asi 200m frontu na WC. Tím jsme dokládali fakt, že kapela začíná být skutečně úspěšná. Pak nám to už nepřišlo tak dobré. Ale těch 400 žen čekajících na WC mám dodnes před očima. Nebylo to špatné.“

Šimon Cipro

Strž (velký recenzní prostředek)

Slovníková omalovánka

Kdo byl kdo v naší kulturní politice 1948 – 1953 opavského historika Jiřího Knapíka je slovník tak špatný a zmršený, že je skoro až hloupé ho kritizovat. Je to snadno zasažitelný terč. Ten slovník je možno nejspíše přirovnat k omalovánce pro děti; základní kontury jsou načrtnuty, barvičky a výrazy si už dodejte sami. Také zde je leccos řečeno, ale ještě víc zůstává skryto; vezměte tedy slovníky, encyklopedie, jděte do archivů a doplňujte a doplňujte. Ostatně Knapík k tomu v závěru předmluvy přímo vyzývá, když žádá čtenáře „o poskytnutí dalších zpřesňujících informací.“

Omyly, omyly, omyly

Je asi jen málo slovníkových příruček, v nichž by se našlo tolik nepřesností, nesrovnalostí a omylů jako v Knapíkově slovníku. Na mnohé z nich už upozornili jiní recenzenti. Od analytika slovníků a encyklopedií Jaromíra Slomka (LN 14.3.2002) víme, že Knapík nechal některé již zesnulé „kulturní pracovníky“ dál pobíhat světem (manželka básníka Biebla Marie, lingvista Alois Jedlička nebo kritik Vítězslav Rzounek; my dodejme slovenského dramatika Petera Karvaše). Několik encyklopedista Knapík naopak pohřbil předčasně (Ota Filip). Slomek s přesností je-

mu vlastní také upozorňuje, že Antonín Jaroslav Liehm není Antonín Josef Liehm, jak Knapík odhaduje. Uvádět u jmen hudebního vědce Ludvíka Kundery (otce spisovatele Milana) a u básníka a dramatika Ludvíka Kundery přídomky starší a mladší, je další Knapíkův nesmysl, neboť to nejsou otec a syn.

Vladimír Novotný v minulém Dobré adrese varoval před ještě dalšími lapsy tohoto slovníku z řady Kdo byl kdo. A tak se ukázalo, že J. Kozák, kterého Knapík nebyl schopen nijak přesněji zařadit, byl v sedmdesátých letech předsedou Svazu československých spisovatelů a vyskytoval se ve slovníku kdejakém; informace o jeho činnosti po roce 1948, jsou tedy snadno dohledatelné.

Aby bylo jasné, jak Knapík na slovníku (ne)pracoval, pokusme se tedy také některá hesla doplnit, nebo aspoň najít způsob, jak by se dala opravit. U literárního historika a publicisty Jiřího Žantovského (ale nejen u něj) se Knapíkovi nepodařilo dohledat přesné datum jeho úmrtí. Stalo se tak v „Léte 2000“, jak je ve slovníku napsáno. Pokud bychom zavrhlí hledání v matrikách jako zdoluhavé a procházení starých novin z předloňského léta jako nudné, pak by stačilo zavolat jeho manželce nebo synu Michaelovi do senátu; jistě by si vzpomněli, kdy jim otec zemřel. Také skutečnost, že jednotliví umělci a lidé „od kultury“ se museli tak či onak vyrovnávat s politickými procesy, se v Knapíkově slovníku neodráží.

U mnoha „kulturních pracovníků“ Knapík uvádí, že byli vyšetřováni v souvislosti

s tzv. protistranickým pamfletem na Nezvala. Nikde v příručce ale není napsáno, o co šlo. Nuže. Studenti Filozofické fakulty UK Zdeněk Pachovský a Viktor Matys v roce 1949 sepsali parodie na právě vydanou sbírku Nezvalových budovatelských veršů Veliký orloj. Parodie se rozšířily v jejich okruhu v 16 kopiích a celkem se k nim dostalo 70 lidí. Mimo jiné také E. F. Burian, Karel Kyncl, A. J. Liehm nebo Pavel Kohout. Z oněch 70 celých 68 bylo členy KSČ, ale pouze jeden oznámil straně existenci pamfletu. Ve vyšetřovacím spise k této kauze se mimo jiné uvádí: „Nezvalova tvorba přes to, že vykazuje od knihy ke knize slabší či silnější stopy dekadence a formalismu, přes to je tvorbou básníka, který je v jádru kladný, a který, jak jeho dlouhý vývoj ukázal, má upřímný neproblematický postoj ke straně, k našemu státu i k Sovětskému svazu, k jeho socialistickým státníkům a budovatelské práci. A v tomto smyslu i jeho poslední kniha, přesto že je na ní nutno mnohé vážně kritizovat, učí čtenáře lásce k naší zemi, k SSSR, lásce a úctě k jejich socialistickým státníkům. Tato knížka zavdala podnět nikoli ke kritice, které musí být podrobena zajisté každé umělecké dílo, ale k organisovanému útoku proti Nezvalovi, a jak je dnes vidět, přes Nezvala proti straně.“ Mnozí obvinění v této kauze následně měli nemalé problémy a tzv. protinezvalovský pamflet odstartoval zrušení Burianova časopisu Kulturní politika.

Opavský historik nacpal na 270 stran 1442 biografických hesel. Jenže zhruba

Slovník Jiřího Knapíka byl další šancí, jak podpořit zkoumání padesátých let v československé politice a kultuře. Bohužel se tuto šanci podařilo promrhat.

460 jich je k nepoužití absolutně a mnohá další jen s obtížemi. Mají podobu: „VOLF E. (?-?) Od XI. 1951 člen hudební sekce HAÚ.“ Nebo: „MÜLLER Miroslav (?-?) – promítač kina Jalta Praha. Od VIII. 1952 člen ÚV a předsednictva SZUKS.“ Co kloudného si kdo počne s takto zásadními informacemi o těchto (a mnoha dalších) „oprách“ kulturní politiky komunistického Československa vsutku nevím.

Taková to byla doba

Proč tedy o takovém slovníku vůbec mluvit? Píše se o něm proto, že je to snadný terč recenzentské jízlivosti a vhodný objekt k promrskání kritikova ironického jazýčku? (Jistě, že ano, ale jen o to jít nesmí.) Nebo se recenzenti upřímně zděsili při představě, že si takový nedodělek někdo koupí a zbytečně za něj vyhodí peníze? (Třeba Reflex ale Knapíkův slovník doporučil jako přehlednou příručku; asi se tam nepodívali dál než za úvod.) Ne, toto Kdo byl kdo je důležité z jiného důvodu. A to pro trend, jenž inicioval jeho vznik.

Když se po roce 1989 otevřela možnost svobodného bádání v oblasti současných dějin, zaměřila se většina publikované produkce na přelomová období a osobnosti. Vznikaly monografie o první republice, druhé světové válce, únoru 1948, srpnu 1968, biografie politiků spíše demokratických, exilových a hlavně prvorepublikových. Postupně, zdá se, přichází doba, kdy se pozornost ubírá k tématům méně třaskavým, ale o to hlubším, silněji vkořeněným do soudobých poměrů; takové děje mohou někdy objasnit více, než revoluční kvasy a převratné kotrmelce. K těmto obdobím patří právě padesátá léta.

Kdo byl kdo v naší kulturní politice 1948–1953 je tedy slovník na podstatné téma. Není totiž mnoho současných historiků, kteří by se soustavně zabývali vývojem Československa v prvních, krvavých letech jeho komunistické epizody. Brněnské nakladatelství Prius sice zahájilo před časem edici věnující se této problematice, ale její počiny zatím spočtou prsty jedné ruky. Francouzská historička Muriel Blaive se soustředila ve své rozsáhlé a zdařilé práci Pro-

marněná příležitost na provokující téma Československa v roce 1956. Tedy na fakt, že v době pádu Stalinova kultu, kdy povstali Poláci i Maďaři, Češi vyčkávali. Za uvedenými počiny lze snadno najít historika Jiřího Pernese. Jiří Knapík mohl do tohoto výčtu dobře zapadnout; před dvěma lety totiž publikoval biografii novináře a propagandisty Gustava Bareše. Mnoho se o tomto ideologovi KSČ psalo, ale málo se o něm skutečně vědělo.

Slovník Jiřího Knapíka byl další šancí, jak podpořit zkoumání padesátých let v československé politice a kultuře. Bohužel se tuto šanci podařilo promrhat. Místo, aby přiblížil leckdy velmi spleť a zapeklité osudy, s nimiž se nelze vyrovnat jedním úšklebkem: komunista, místo toho Knapík vytvořil seznam jmen, se kterými se setkal v archivu a ve slovnících. Kdyby byl ten slovník dopracován, mohl barvitě vypovídat o době, kdy kultura zpolitizovala a politika znekulturněla. Nevypovídá.

Martin Groman

Jiří Knapík, Kdo byl kdo v naší kulturní politice 1948–1953. Biografický slovník stranických a svazových funkcionářů, státní administrativy, divadelních a filmových pracovníků, redaktorů ... Odpovědný redaktor Jaroslav Richter, odborný recenzent Oldřich Tůma. Vydalo Libri, Praha 2002, 1200 výtisků, doporučená cena 360 Kč.

MEDIÁLNÍ PIZZA

Duben byl nečekaně pestrý na události ve světě médií. Některé z nich vám teď naservírujeme pohromadě jako mediální pizzu, včetně stručného komentáře jako bonusových oliv.

Česká televize – kodex (ČT poprvé)

V pátek 12. 4. zasedala Stálá komise Poslanecké sněmovny pro sdělovací prostředky. Mimo jiné rozhodla, že Kodex ČT bude vrácen k přepracování a bude ho schvalovat až příští sněmovna.

Kodex ČT zavedl novelizovaný zákon o ČT, přijatý po loňské televizní krizi. Sama o sobě je jeho idea pěkná. Poslanci si ale od-souhlasili, že kodex budou schvalovat sami. Znovu se tu tedy objevuje prazáklad problémů ČT – přílišná provázanost s politiky. Poslanci vědí, jak už to jednou skončilo, a přesto nedokáží odolat a chtějí televizi nějakým způsobem řídit.

Bude-li Kodex ČT schvalovat poslanecká sněmovna, z veřejnoprávní televize se stane de facto státní organizace, i když podléhající parlamentu a ne vládě. Dostala by se tak kamsi na úroveň Nejvyššího kontrolního úřadu.

Nehledě na schvalovací proceduru je kodex vůbec dost nešťastný. Jeho obsah se pohybuje mezi nejasností a politickou účelovostí. Například podmiňuje práci v ČT „mravností“ a šířením pouze „hodnotově významných informací“. Kdo ale bude mravnost a hodnotnost posuzovat? Ustanovení, že ČT „působí jako jeden z nástrojů veřejné kontroly“, snad ani komentář nepotřebuje.

Proti kodexu se ozývá Syndikát novinářů ČR, který je ale novináři z hlavních médií chápán jako bezvýznamný, ba škodlivý. Proto se bohužel zdá, že širší společenský odpor se nezvedne a Kodex ČT bude s drob-

ným zpožděním schválen v podstatě v nynější podobě.

Česká televize – peníze (ČT podruhé)

V České televizi se zatím stávkovat nebude. Jednání o platech mezi odboráři a vedením končí, podle všeho vítězstvím Balvínova managementu. Nicméně ač je jeden akutní symptom (mzdy) zahlazen, chronická nemoc (málo financí v ČT) trvá. Generální ředitel Balvín by sice rád prosadil zvýšení koncesionářských poplatků a důslednější postihování neplatičů, současná sněmovna už ale k takovému kroku nemá odvalu. Může se proto stát, že na podzim nebude mít ČT na výplaty. Další stávka by přitom byla pro dosud otřesenou instituci ranou do vazů.

Nedostatek peněz brzdí i další projekty, jako je přechod na digitalizované vysílání.

Radní zprávy a škatulata

Televizní odboráři se mimo jiné otevřeným dopisem ohradili proti některým výrokům ve výroční zprávě Rady České televize. Jakkoliv jsou někdy jejich požadavky hodně přemrštěné, tentokrát se nejspíš rozčílí oprávněně. Stopadesátistránková zpráva skutečně budí dojem, že její autoři se ve své práci buď nevyznají, nebo její výsledky účelově zkreslují.

Otázkou zůstává, do jaké míry je příčinou „vnitroradní“ boj o křesla. Desátého dubna byla z funkce místopředsdkyně Rady odvolána Zdena Hůlová. Šéf Rady Jan Mrzena tvrdí, že Hůlová ztratila kvůli dlouhodobému souhrnu problémů podporu radních. Pravý důvod může být ale to, že Hůlová patří k té menšinové části Rady, kte-

rá se nepodřizuje silicímú vlivu ODS. Členové Rady sympatizující s ODS poslední dobou získávají v kontrolním orgánu veřejnoprávní televize stále silnější pozice.

Televizní analýza

Na svém zasedání vzala poslanecká mediální komise na vědomí analýzu televizního zpravodajství a publicistiky. Analýzu na poslanecké zadání vypracovala Rada pro RTV ve spolupráci s ostravskou agenturou InnoVatio.

Zpráva je umístěna na stránkách Rady (www.rrtv.cz) a stojí za přečtení. Jednak je barevná a je v ní hodně přehledných grafiků, jednak ji lze interpretovat mnoha způsoby. České televizní zpravodajství a publicistika podle analýzy příliš vyvážené nejsou, ale ve většině kategorií je na tom Česká televize přece jen nejlíp. Toto zjištění snad vezme trochu větru z plachet politikům, kteří doufali, že budou moci analýzu použít jako klacek na ČT.

Leo Kirch

Hlavní zahraniční mediální událostí byly v dubnu problémy německého mediálního magnáta Leo Kircha. Jeho holding dokonce musel vyhlásit platební neschopnost a zdá se, že jeho jednotlivé části přejdou pod různé majitele. Zálusk na atraktivní programy (Bundesliga, Formule 1) a bohatý německý trh pochopitelně mají zahraniční mediální koncerny. Němci se ale určitě budou chtít vyhnout Berlusconi, takže hlavní sousto nejspíš urve Rupert Murdoch, respektive nějaká jeho k tomu účelu založená dceřinná firma.

Našeho trhu se podle všeho Kirchovy problémy příliš nedotknou. Jako aktivní podnikatel v Čechách nevystupuje od počátku devadesátých let, kdy u nás nepříliš úspěšně zkoušel vydávat programový tele-

vizní časopis. A smlouvy o sportovních přenosech, které uzavřel s Českou televizí, jsou upraveny tak, že je musí převzít jakákoliv následnická firma.

Ohrožení svobody slova

Ryze domácí průšvih se datuje ještě do předminulého měsíce, přesněji na 28. března. Ten den prezident Havel podepsal novelu trestního zákona o šíření toxikomanie. Tím stvrdil paragraf, který přímo ohrožuje svobodu slova a uměleckého projevu. Kritická je ta pasáž zákona, kde se pojednává o postizích pro toho, kdo „svádí jiného ke zneužívání jiné návykové látky než alkoholu nebo ho v tom podporuje anebo kdo zneužívání takové látky jinak podněcuje nebo šíří“. Do novely byla přidána tato věta: „Spáchá-li takový čin tiskem, filmem, rozhlasem, televizí, veřejně přístupnou počítačovou sítí nebo jiným obdobně účinným způsobem.“

Tady se krásně otevírá prostor pro novodobou cenzuru. Kdo bude posuzovat, je-li umělecké dílo varováním před toxikomanií, a nebo jejím šířením? Nepředpokládám, že na to vznikne speciální státní úřad, daleko pravděpodobnější je hrozba soudními procesy. Řada umělců, například mladých filmařů, si pak určitě rozmyslí, má-li cenu své dílo vůbec realizovat.

Z mozaiky událostí je vidět, že se v médiích pořád něco děje. Na prvních stranách deníků nebo v televizních novinách takové zprávy nenajdete. Vyplatí se je ale vyhledávat. Média jsou kanály přinášející informace o „realitě“. K té pravé skutečnosti se ale dostaneme jen tehdy, budeme-li vědět, kudy ty kanály vedou a kdo si v nich staví bobří hráze.

Miroslav Cingl

Poslanci si ale
odsouhlasili,
že kodex
budou
schvalovat
sami. Znovu se
tu tedy
objevuje
prazáklad
problémů ČT
– přílišná
provázanost
s politiky.
Poslanci vědí,
jak už to
jednou
skončilo,
a přesto
nedokáží
odolat a chtějí
televizi
nějakým
způsobem
řídít.

Pro pátera Knoxe

Stalo se v nejmenované knihovně nejmenované univerzity. Již asi potřetí se z ní ztratil jeden nejmenovaný a poměrně drahý atlas nejmenovaného světa. V rámci všeobecného pátrání podrobila nejmenovaná knihovnice nemilosrdnému výslechu i nejmenovanou uklízečku:

Knihovnice: „Prosím vás pěkně, nevšimla jste si někdy náhodou, že by někdo odsud z knihovny odnášel ten velký modrý atlas světa? Vypadá to totiž, že nám ho už potřetí někdo ukradl.“

Uklízečka: „Cože? Tim chcete jako říct, že jsem ho jako čmajzla já, jo? Myslíte si, že tady při uklízení jako kradu, jo? Tak, vážená slečno, to já nemám zapotřebí, víte? Já nejsem nějaká vobyčejná uklízečka, jak si myslíte! Já tady tohle dělám jenom po večerech jako vedlejšák. Kdybyste věděla, jaký já mám vzdělání, asi byste se móc divila, že se s tímhle tady vůbec zahazuju! Já se tu snažím jenom poctivě si přivydělat, protože jsem koupila byt za milion a půl, víte? Ale to vám povídám, jakmile se vobjeví něco lepšího, jdu odsud, protože tady to je buzerace, rozumíte? Tady se krade furt a všude a všichni to přiřívaj nám, uklízečkám. Jako třeba tuhle, když se ztratily ty počítače. To mě vyslechlali policajti do devíti do večera. Ale že mně tady ukradli taš-

Honzy Hanzla

Sex!

Vraždy!

Plyšáci!

Podobrazník...

ku a peníze a že z naší komory zmizely všechny saponáty, to nikoho nezajímá! A ještě nás tady furt špehuje ta hlídací služba – dyk já se nemůžu ani nikam vrátit, protože by to vypadalo, že jdu něco ukrást! Jenže krást já, milá slečno, nemám zapotřebí. Vy z univerzity se na nás koukáte jak na exoty – to je furt samá cedulka ,nevstupovat a neuklízet – krađe se‘ nebo v lepším případě ,ztrácejí se věci‘. Víte, my nejsme žádný chudáci, my máme taky doma počítač a tehlecten internet, abyste věděla. A moje dcera, jestli to nevíte, dělá taky vejšku! Vona si ale všechny knížky z knihovny pučuje, takže já nemám vůbec zapotřebí tady něco krást. Jenže já moc dobře vim, že největší sebranka jsou studenti na týhle škole. Já vám teda něco povim. To jsou takový čuňata – no, holky jsou holky – ale ty kluci, to jsou takový prasata, to byste nevěřila, co já po nich našla na záchodech – pánskejch samozřejmě! Normálně použitý prezervativy! A mě tady bude někdo vosočovat...“

Vážení čtenáři, ačkoliv proud řeči nejmenované knihovnice ještě více než čtvrt hodiny pokračoval, vy máte už nyní dostatek indicií k tomu, abyste zodpověděli základní otázku: Má dotyčná uklízečka zapotřebí krást z univerzitní knihovny atlas světa?

**Dají se noviny obrátit
vzhůru nohama?**

Čtěte

**LITERÁRNÍ
NOVINY**

*...nevšední pohled
na společnost a kulturu...*

**Krátké články na lesklém
papíře vás u nás nepohorší!**

LITERÁRNÍ NOVINY, tel. 02/24 87 24 80; e-mail: liternov@comp.cz

Pošleme zdarma číslo na ukázkou!

Zasténala celá česká země,
kladouc na hrob krásnou kytici,
zalkalo širé slovanské plémě,
že nám ztichl hlas Tvůj věštící

epitaf K. J. Erbena

Nechcete-li aby se stal i epitašem Dobré
adresy, pošlete sto korun na její účet!

Číslo účtu je 16093103/0300.

V příštím čísle (vychází 31. května 2002) si přečtete:

Rozhovor s frontmanem hiphopové skupiny Špatnej wliw

Anticharta po 25 letech a pěti měsících

Recenze ze hřbitova

(+ ňadro na titulce)

příště!